№. 100. ЧЕТВЕРГЪ 5 Сентября. 5 Września. CZWARTEK №. 100.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ KURYER WILEŃSKI

ВЫХОДИТЪ по Вторникамъ, Четвергамъ и Субботамъ.

Przedpłata: Roczna: W Wilnie rs 10; Z przesyłką — 12. Półroczna: W Wilnie — 5; Z przesyłką — 6. Kwartalna: W Wilnie — 3; Z przesyłką — 3 k. 50. Miesięczna — 1. Za wiersz ze 40 liter ogłoszenia płaci się k. sr. 17.

WYCHODZI we Wtorki, Czwartki i Soboty.

Rok 1863.

СОДЕРЖАНІЕ.

Часть Оффиціальная

С. Петербургъ, 3 сентября.

Вчера, въ субботу, 31-го августа, въ 10 часовъ вечера, ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ изволилъ отъѣхать изъ Петербурга въ Кронштадтъ, и оттуда въ Финляндію, которую ЕГО ВЕЛИЧЕСТВУ благоугодно посѣтить на нѣсколько дней. (Рус. Инв.)

ВЫСОЧАЙШІЕ РЕСКРИПТЫ.

I.

данный на имя генералъ-адъютанта Муравьева 1-го.

Николай Николаевичъ! Боевое поприще ваше, ознаменованное неоднократными подвигами воинской доблести и славными для Россійскаго оружія дѣяніями, испытанная готовность ваша къ служенію на пользу отечеству и безпредѣльная преданность престолу, пріобрѣли вамъ неотъемлемое право на Мою искреннюю признательность. Желая выразить вамъ особенное Мое благоволеніе, жалую вамъ препровождаемые при семъ *алмазные знаки ордена св. благовѣрнаго великаго князя Александра Невскаго*.— Пребываю къ вамъ навсегда неизмѣнно благосклоннымъ.

На подлинномъ Собственною ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА рукою подписано:

„АЛЕКСАНДРЪ“.

Царское Село, 30-го августа 1863 г.

II.

данный на имя генералъ-адъютанта, генерала отъ кавалеріи Граббе 1-го.

Павелъ Христофоровичъ! Съ душевнымъ огорченіемъ узналъ Я изъ донесенія, полученнаго изъ Варшавы, что 14-го августа, сынъ вашъ Александръ, преслѣдуя съ 40 казаками конную партію мятежниковъ и ворвавшись въ д. Сендзіовице, былъ окруженъ шайкою въ 2 т. человѣкъ, гдѣ и палъ послѣ геройской защиты. Это извѣстіе для Меня вдвойнѣ прискорбно, и какъ потеря одного изъ лучшихъ, подававшаго большія надежды офицера, и какъ извѣстіе объ утратѣ вами достойнаго сына.

Вамъ, какъ почтенному ветерану, конечно послужитъ большою отрадою то, что сынъ вашъ умеръ какъ герой. Молю Бога, чтобы Всевышній помогъ вамъ твердо перенести постигшее васъ испытаніе.

Искренно благодарю васъ за вѣрноподданный и радушный пріемъ Сына Моего въ войскѣ Донскомъ.

На подлинномъ Собственною ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА рукою написано:

„АЛЕКСАНДРЪ.“

Царское Село, 21-го августа 1863 г.

(Сѣв. Поч.)

Высочайшимъ приказомъ, 30 августа, исправляющій должность главноуправляющаго путями сообщенія и публичными зданіями, инженеръ-генералъ-лейтенантъ МЕЛЬНИКОВЪ утверждается главноуправляющимъ путями сообщенія и публичныхъ зданій. (Р. Инв.)

— Секретарь канцеляріи Виленскаго военнаго, Гродненскаго, Минскаго и Ковенскаго генералъ-губернатора и главнаго начальника Витебской и Могилевской губерній, надворный совѣтникъ СУВОРОВЪ, 4-го минув. августа, назначенъ старшимъ секретаремъ этой канцеляріи.

ТЕЛЕГРАФИЧЕСКІЯ ИЗВѢСТІЯ.

Варшава, 30-го августа.

25-го августа отрядъ изъ 5 ротъ пѣхоты, 1 сотни казаковъ и 2 орудій донской N. 1-го батареи, подъ начальствомъ маіора Штернберга, выступивъ изъ Ячова, встрѣтилъ при Тересполѣ шайку Лелевеля, и отбросилъ ее къ Звержинцу. 25-го августа та же шайка была настигнута отрядомъ, высланнымъ изъ Люблина, и состоявшимъ изъ 5 ротъ, 1 сотни казаковъ и 2 орудій той же донской N. 1-го батареи, подъ начальствомъ подполковника Іолшина. Открытые, у д. Острочи, мятежники бросились въ Батаржскій лѣсъ, въ которомъ пытались удержаться, но выбитые послѣдовательно изъ трехъ позицій, отступили къ д. Батаржъ. Въ это время подоспѣли на соединеніе съ Люблинскимъ отрядомъ Яновскій и Замосцкій отряды,—мятежники поспѣшили обратиться въ бѣгство и разсѣялись въ разныя стороны. Потеря непріятеля въ дѣлѣ 25-го августа огромна: кромѣ 30 человѣкъ взятыхъ въ плѣнъ, однихъ раненыхъ мятежниковъ уже привезено въ Быховъ 180 человѣкъ, въ числѣ ихъ убитыхъ находится и Лелевель, считавшійся начальникомъ Люблинскаго воеводства. У насъ убито 4, умеръ отъ ранъ Вологодскаго полка поручикъ Россовъ и раненыхъ 8.

Варшава, того же числа.

Высланный изъ Плоцка войсковой старшина Щербаковъ со 180 казаками, настигъ 27 августа у д. Гумово, конную шайку въ 300 чел. и гналъ ее до д. Церноцина; уронъ непріятеля значителенъ; кромѣ того отбито знамя, 31 лошадь, много оружія и разнаго имущества; у насъ убитъ 1.

Варшава, 31-го августа.

Высланный изъ Варшавы отрядъ, подъ начальствомъ свиты Его Величества генералъ-маіора Краснокутскаго, изъ 3 ротъ пѣхоты, 4-го эскадрона гусаръ, 75 линейныхъ и 1 сотни донскихъ казаковъ, настигъ, у деревни Бардзиненъ, соединенныя шайки Скавронскаго и Шумлянскаго, и преслѣдуя ихъ до Поддембице, нанесъ имъ здѣсь окончательное пораженіе. Пѣхота мятежниковъ совершенно уничтожена. У нихъ болѣе 300 убито, и въ плѣнъ взято 114 человѣкъ. У насъ раненъ въ руку поручикъ Горяиновъ и контуженъ въ руку Царскосельскаго стрѣлковаго баталіона прапорщикъ Дюнантъ; нижнихъ чиновъ убито 2, ранено 9.

Кіевъ, 31-го августа.

Вчера, 30 августа, въ Житомірѣ были собраны крестьяне для выслушанія указа объ обязательномъ выкупѣ. Послѣ молебствія и объявленія имъ вновь утвержденныхъ Высочайшихъ правилъ, крестьяне, вмѣстѣ съ войсками житомірскаго гарнизона, были угощаемы обѣдомъ, *устроеннымъ для нихъ русскимъ и еврейскимъ* обществами города. Всѣ собравшіеся обратились съ единодушной просьбой къ начальнику губерніи подвергнуть къ стопамъ ГОСУДАРЯ ихъ всеподданнѣйшее поздравленіе; крестьяне же при этомъ особо и усиленно просили довести до свѣдѣнія ЕГО ВЕЛИЧЕСТВА ихъ вѣрноподданнѣйшую благодарность за освобожденіе отъ обязательныхъ отношеній. (Р. Инв.)

Въ Рус. Инв. напечатано:

Полученъ военный журналъ изъ Виленскаго военнаго округа, изъ котораго видно, что военныя дѣйствія въ этомъ округѣ, можно сказать, уже совершенно прекратились.

Встрѣчи съ непріятелемъ въ послѣднее время выпадали на долю войскъ Виленскаго округа лишь въ пограничныхъ ближайшихъ частяхъ царства Польскаго. 17 августа высланъ былъ изъ Бѣлостока, для поисковъ въ пограничныхъ мѣстностяхъ царства, отрядъ изъ 2-хъ ротъ и $1/2$ эскадрона уланъ, подъ начальствомъ полковника Воронова. Одна изъ колоннъ этого отряда, подъ командою поручика Искандера, атаковала въ Ломзенскомъ уѣздѣ, у д. Усеньки, шайку, подъ предводительствомъ Тычкина; мятежники потеряли при этомъ 17 человѣкъ убитыми и 1-го плѣннымъ. Остатки разбитой партіи встрѣчены были и еще разъ разбиты отрядомъ свиты Его Величества генералъ-маіора графа Толя, при чемъ у мятежниковъ убито 25 человѣкъ и отбито 2,000 патроновъ и 5 пудовъ пороху; арестованъ также помощникъ начальника шайки Тычкина, нѣкто Зелинскій; въ нашихъ отрядахъ потерь не было.

Рапортъ фл.-адъютанта полковника Клота начальнику Варшавскаго военнаго отдѣла отъ 21-го августа:

13-го числа, одинъ изъ посланныхъ во всѣ стороны разъѣздовъ донесъ мнѣ, что близъ дер. Попова на р. Вартѣ расположены 100 конныхъ мятежниковъ подъ начальствомъ Бентковскаго.

По полученіи этого извѣстія, я немедленно выступилъ изъ Турека, съ однимъ эскадрономъ, конно-ракетнымъ

TREŚĆ

Część Urzędowa.

S.-Petersburg, 3 września.

— Wczoraj w sobotę, 31 sierpnia, o 10 godzinie wieczorem, CESARZ JEGO MOŚĆ raczył odjechać z Petersburga do Kronsztadtu, a stamtąd do Finlandji, którą JEGO CESARSKA MOŚĆ życzy odwiedzić na dni kilka. (Inw. ross.)

NAJWYŻSZE RESKRYPTA.

I.

dany na imię jenerał-adjutanta Murawjewa 1-go.

Mikołaju synu Mikołaja! Wojenny zawód wasz, odznaczony niejednokrotnemi czynami chwały wojskowéj i słynnemi dla oręża Rossyjskiego działaniami, doświadczona gotowość wasza do służenia na korzyść ojczyźnie i bezgraniczna przychylność tronowi, zjednały wam niezaprzeczone prawo do Mojéj szczeréj przychylności. Życząc wyrazić wam szczególną Moją łaskawość, nadaję wam przesyłające się przy niniejszém brylantowe znaki orderu św. prawiernego wielkiego księcia Aleksandra Newskiego.— Pozostaję ku wam na zawsze niezmiennie przychylnym.

Na oryginale Własną JEGO CESARSKIEJ MOŚCI ręką napisano:

„ALEKSANDER.“

W Carskiém Siole, 30-go sierpnia 1863 r.

II.

dany na imię jenerał-adjutanta jenerała kawalerji Grabbe 1-go.

Pawle synu Krzysztofa! Z serdeczném zasmuceniem dowiedziałem się Ja z doniesienia otrzymanego z Warszawy, iż 14 sierpnia syn wasz Aleksander, ścigając z 40 kozakami konną partję powstańców i wdarłszy się do w. Sędziowice, został otoczony przez bandę z 2 t. ludzi, gdzie też poległ po bohaterskiéj obronie. Wieść ta dla Mnie jest podwójnie przykrą, raz jako strata jednego z najlepszych, podającego wielkie nadzieje oficera, powtóre jako wiadomość o utracie przez was zacnego syna.

Wam jako czcigodnemu weteranowi, zapewne będzie wielką pociechą to, iż syn wasz umarł jak bohater. Błagam Boga, aby Najwyższy pomógł wam mężnie znieść próbę, którą jesteście dotknięci.

Szczerze dziękuję wam za wierno-przychylne i uprzejme przyjęcie Syna Mojego wśród wojska Dońskiego.

Na oryginale Własną JEGO CESARSKIEJ MOŚCI ręką napisano:

„ALEKSANDER.“

W Carskiém-Siole 21 sierpnia 1863 r.

(Pocz. półn.)

— Rozkazem Najwyższym z 30 sierpnia, pełniący obowiązek główno-zarządzającego drogami kommunikacji i publicznemi gmachami, inżynjer-jenerał porucznik Mielnikow, zatwierdza się, jako główno-zarządzający drogami kommunikacji i gmachami publicznemi.

— Sekretarz biura Wileńskiego wojennego, Grodzieńskiego, Kowieńskiego i Mińskiego jenerał-gubernatora oraz głównego naczelnika Witebskiéj i Mohylewskiéj gubernji, radca dworu SUWÓROW, rozkazem Jego Ekscellencji z 4 upłynionego sierpnia, mianowany został starszym sekretarzem tegoż biura.

DEPESZE TELEGRAFICZNE.

Warszawa, 30 sierpnia.

22 sierpnia oddział z 5 rot piechoty, 1 seciny kozaków i 2 dział dońskiéj N. 1 baterji pod dowództwem majora Szternberga, wyszedłszy z Janowa, spotkał przy Terespolu bandę Lelewela i odrzucił ją do Zwierzyńca. 25 sierpnia, taż banda była doścignięta przez oddział wysłany z Lublina i składający się z 5 rot, 1 seciny kozaków i 2 dział tejże dońskiéj N. 1 baterji pod dowództwem podpułkownika Jolszyna. Wykryci koło w. Ostroczy, powstańcy rzucili się do Batarskiego lasu, w którym chcieli się trzymać, lecz wyparci stopniowo z trzech pozycij cofnęli się do w. Batarza. Wtedy dla połączenia się z lubelskim oddziałem podeszły oddziały Janowski i Zamojski — powstańcy pośpieszyli uciec i pierzchnęli w rozmaite strony. Strata nieprzyjaciela w potyczce 25 sierpnia była ogromna: oprócz 30 jeńców, samych tylko rannych powstańców już przywieziono do Bychowa 180 ludzi, w liczbie ich zabitych znajduje się i Lelewel, który liczył się naczelnikiem lubelskiego województwa. U nas zabito 4, umarł od ran wołogodzkiego pułku porucznik Rossow i rannych 8.

Warszawa tegoż dnia.

Wysłany z Płocka starszyna wojskowy Szczerbakow ze 180 kozakami, doścignął 27 sierpnia koło w. Gumowa, konną bandę z 300 ludzi i pędził ją do wsi Cernocyna; strata powstańców znaczna, prócz tego odbito chorągiew, 31 koni, wiele broni i różnych rzeczy; u nas zabity 1.

Warszawa 31 sierpnia.

Wysłany z Warszawy oddział, pod dowództwem orszaku JEGO CESARSKIEJ MOŚCI jenerał-majora Krasnokutskiego, z 3 rot piechoty, 4-go szwadronu huzarów, 75 linjowych i 1 seciny dońskich kozaków, doścignął koło wsi Bardzynia połączone bandy Skowrońskiego i ścigając je do Poddębicy, zadał im tam ostateczną porażkę. Piechota powstańców zupełnie zniszczona. U nich górą 300 zabito i jeńców wzięto 114 ludzi. U nas raniony w rękę porucznik Gorainow i kontuzjowany w rękę Carskosielskiego strzeleckiego bataljonu praporszczyk Diunant; żołnierzy zabito 2, raniono 9.

Kijów 31 sierpnia.

Wczoraj 30 sierpnia, w Zytomierzu zebrani byli włościanie dla wysłuchania ukazu o obowiązującym wykupie. Po nabożeństwie i ogłoszeniu im nowo-zatwierdzonych Najwyższych przepisów, włościanie razem z wojskami żytomierskiego garnizonu byli przyjęci obiadem, urządzonym dla nich przez rossyjską i żydowską gminy miasta. Wszyscy zgromadzeni wyrazili jednógłośną prośbę do naczelnika gubernji, aby złożyć do stóp CESARZA ich najpoddanniejsze pozdrowienie; włościanie zaś przy tém szczególnie i usilnie prosili podać do wiadomości JEGO CESARSKIEJ MOŚCI wiernopoddańczą wdzięczność za wyswobodzenie od stosunków obowiązkowych.

(Inw. ross.)

— W „Inwalidzie rossyjskim“ wydrukowano: Otrzymano dziennik wojenny z wileńskiego okręgu wojennego, z którego widać, że wojenne działania w tym okręgu można rzec, już zupełnie ustały.

Potyczki wojsk z nieprzyjacielem ostatniemi czasy przypadły na rzecz wojska wileńskiego okręgu tylko w nadgranicznych bliższych od Królestwa Polskiego częściach. 17 sierpnia wysłany był z Białegostoku dla poszukiwań w pogranicznych miejscowościach Królestwa, oddział z 2 rot i pół szwadronu ułanów pod dowództwem półkownika Woronowa. Jedna z kolumn tego oddziału pod dowództwem porucznika Iskandera atakowała w łomżyńskim powiecie koło wsi Usieński bandę pod dowództwem Tyczkina; powstańcy stracili przytém 17 ludzi zabitych i 1 jeńca. Szczątki rozbitéj bandy były jeszcze raz rozbite przez oddział orszaku JEGO CESARSKIEJ MOŚCI jenerał-majora hr. Tola, przyczém u powstańców zabito 25 ludzi i odbito 2000 ładunków i 5 pudów prochu; aresztowany też pomocnik naczelnika bandy Tyczkina, niejaki Zieliński; w naszych oddziałach strat nie było.

Raport fligiel-adjutanta półkownika Klota do naczelnika warszawskiego wojennego oddziału, z d. 21 sierpnia.

Dnia 13 t. m. jeden z wysłanych na wsze strony rozjazdów, doniósł mi, iż koło wsi Popowa nad Wartą znajduje się 100 konnych powstańców pod dowództwem Bentkowskiego.

Po otrzymaniu téj wiadomości, natychmiast wyszedłem z Turka z 1 szwadronem, konno-rakietowym plutonem i 50 kozakami w kierunku do Popowa, poruczywszy fligiel-

ПРОЦЕССЪ ПО ОБВИНЕНІЮ ЛОНДИНСКАГО, ЛЕМЕТЕ И ТЕРЕЗЫ ПЬЕРАРЪ ВЪ МОШЕННИЧЕСТВѢ.

Подъ этимъ заглавіемъ въ Жур. Мин. Юст. напечатана слѣдующая любопытная статья:

Предлагаемый читателямъ процессъ, производившійся въ нынѣшнемъ мѣсяцѣ въ парижскомъ судѣ исправительной полиціи, обратилъ на себя особое вниманіе парижскаго общества, по громкому званію лицъ, по иску которыхъ началось дѣло. Двѣ знатныя дамы, наши соотечественницы, сдѣлавшись жертвою ловкаго обмана, стоившаго имъ болѣе 1.000.000 франковъ, или, на наши деньги, до 300,000 руб. сер., обратились къ суду съ требованіемъ о возвращеніи имъ утраченнаго ими капитала. Вотъ исходный пунктъ, съ котораго началось и на которомъ вертится все дѣло.

Въ самомъ процессѣ мы не нашли особаго фактическаго интереса, но мы остановились на немъ, какъ потому, что сторону нашихъ соотечественницъ представлялъ въ судѣ знаменитый Матье, тотъ самый, который выступалъ въ прошломъ году на трибуну въ качествѣ адвоката со стороны нашего же соотечественника князя Воронцева, такъ въ особенности потому, что въ настоящемъ процессѣ былъ возбужденъ и разрѣшенъ судомъ вопросъ о примѣненіи одного изъ законовъ, существующаго въ нашемъ законодательствѣ.

Въ 1856 году прибылъ во Францію, въ страшной бѣдности, бѣжавшій изъ царства польскаго Фридрихъ Ольжинскій (онъ же Лондинскій). Нѣсколько времени спустя, познакомился онъ съ дѣвицею Терезою Пьераръ, вошелъ съ нею въ любовную связь и затѣмъ женился на ней. Оба были въ самыхъ плохихъ денежныхъ обстоятельствахъ, и, чтобы имѣть хотя какія либо средства къ жизни, стали искать ихъ въ занятіи сомнамбулизмомъ.

Лондинскій, служившій сначала въ качествѣ медіума у Марсилье, открылъ наконецъ самъ съ Терезою Пьераръ кабинетъ ясновидѣнія, гдѣ и принималъ желавшихъ съ нимъ посовѣтоваться. Не смотря на то, что онъ, для привлеченія къ себѣ публики, выдавалъ себя за иностраннаго доктора, это предпріятіе не принесло ему ни малѣйшей выгоды, что доказывается заемными письмами, выданными имъ въ то время г. Фоконнье и графу Гувелло, изъ которыхъ послѣднему онъ и до сихъ поръ не уплатилъ долга.

Благодаря своему мнимому званію доктора, онъ съумѣлъ вкрасться въ довѣренность къ проживавшей въ Парижѣ богатой русской княгинѣ В.; ему очень хотѣлось управлять ея имуществомъ. Онъ увѣрилъ княгиню, что участвуетъ въ весьма важномъ предпріятіи, и получилъ отъ нея сумму въ 40,000 франковъ, обѣщая пустить ее въ выгодные обороты, и полученнымъ барышемъ подѣлиться съ нею. Въ обезпеченіе этой суммы, предоставилъ онъ княгинѣ свое право на разработку желѣзныхъ рудниковъ Domus nova и Domus di Maria на островѣ Сардиніи, и на полученіе съ нихъ дохода.

Собственно, Лондинскій никогда не имѣлъ никакого дѣйствительнаго права на эти рудники. Онъ только взялся продать ихъ графу Гувелло; въ случаѣ покупки, ему было обѣщано 5% изъ предстоявшей прибыли; но эти рудники остались нетронутыми, ихъ никто не разработывалъ, а потому они и не могли приносить никакого дохода.

Пріобрѣтя такимъ образомъ 40,000 франковъ, Лондинскій получилъ возможность жить съ нѣкоторою роскошью. На вопросы объ источникѣ новаго его состоянія, онъ отвѣчалъ, что ему возвратили все его наслѣдственное имѣніе въ Польшѣ и графскій титулъ: во время же производства суда онъ представилъ судьямъ свою памятную записку, въ которой показано, что онъ получилъ въ наслѣдство отъ матери сумму въ 600,000 франковъ.

Въ январѣ 1859 года княгиня В. вручила ему сумму въ 55,000 фран., которую онъ обязался употребить на уплату ея долга въ 75,000 фран. въ теченіи трехъ лѣтъ; однако это обязательство никогда не было исполнено.

10-го августа того же года, вполнѣ довѣряя Лондинскому, княгиня вручила ему 740 акцій россійскихъ желѣзныхъ дорогъ, съ тѣмъ, чтобъ онъ, пустивъ эти акціи въ биржевые обороты, уплатилъ ей 5,000 фр. процентовъ и 15,000 фран. барыша и затѣмъ возвратилъ бы самыя акціи. Лондинскій распорядился иначе; онъ поспѣшилъ продать акціи за 118,115 фран. и эти деньги употребилъ на собственныя нужды.

30 января 1860 года Лондинскій упросилъ княгиню дать ему сумму въ 60,000 фран., убѣдивъ ее при этомъ, что принимаетъ ее въ товарищи для разработки сереброносной свинцовой руды въ Сардиніи, между тѣмъ какъ это предпріятіе было такимъ же пуфомъ, какъ и его желѣзные рудники.

Такимъ образомъ, къ февралю 1860 года Лондинскій получилъ отъ княгини В. 273,115 франковъ, изъ которыхъ 108,812 франковъ онъ употребилъ на надлежащіе платежи княгинѣ, остальные же 164,303 фр. израсходовалъ для собственныхъ потребностей. Изъ этихъ денегъ, по особому акту, онъ уступилъ 80,000 фр. дѣвицѣ Терезѣ Пьераръ, бывшей тогда еще его наложницей, и началъ строить въ Пекѣ, на имя той же Пьераръ, богатую дачу, на расходы по которой издержалъ болѣе 150,000 франковъ.

(Продолженіе впредь).

взводомъ и 50 казаками по направленію къ Попову, поручивъ флигель-адъютанту капитану Анненкову, по возвращеніи разъѣздовъ, идти за мной съ остальною частію ввѣреннаго мнѣ отряда.

Въ ночь съ 13 на 14 число я ночевалъ въ Ржепишевѣ, а флигель-адъютантъ Анненковъ, выступившій изъ Турекъ въ 6 часовъ вечера, остановился на нѣсколько часовъ въ Вильковицѣ.

14 числа я продолжалъ преслѣдовать партію Бентковскаго чрезъ Велямовъ на Островъ (близъ Ласска); колоннѣ же флигель-адъютанта капитана Анненкова предложено идти на Шадекъ.

Въ дер. Островъ получено мною положительное извѣстіе, что конная банда, уменьшившаяся уже до 60 человѣкъ, прошла за 4 часа до моего прибытія.

Не считая нужнымъ преслѣдовать всѣми силами такого малочисленнаго непріятеля, я составилъ команду охотниковъ подъ начальствомъ штабсъ-ротмистра Граббе изъ 25 линейцевъ и 12 донцовъ. Три гусарскихъ офицера и маіоръ N. 44 полка донскихъ казаковъ просились также участвовать въ этой экспедиціи, на что и получили мое согласіе.

Командѣ этой дано было положительное приказаніе преслѣдовать непріятеля не болѣе какъ на 10 верстъ и потомъ идти въ Лодзь, куда, послѣ двухъ часоваго привала, я направился съ оставшимся при мнѣ эскадрономъ, предложивъ флигель-адъютанту Анненкову идти туда же ближайшимъ путемъ.

Одновременно съ прибытіемъ моимъ въ Лодзь прискакалъ линеецъ съ извѣстіемъ, что охотники окружены огромною бандою въ дер. Сендзіевицѣ.

Тотчасъ же подполковникъ Бремзенъ отправилъ 100 казаковъ, при корнетѣ Баумгартенѣ, на полныхъ рысяхъ, и вслѣдъ за тѣмъ капитана Калинскаго съ двумя ротами, 25 казаками и однимъ орудіемъ. Послѣ самаго необходимаго отдыха я выступилъ съ подполковникомъ Бремзеномъ по тому же направленію, пославъ приказаніе капитану Анненкову идти туда же.

Къ 4 часамъ утра, въ дер. Бродне собрались всѣ отряды и корнетъ Баумгартенъ привезъ первое извѣстіе о геройскомъ нападеніи нашихъ зарвавшихся удальцевъ. Вотъ подробности этой кровавой схватки:

Выѣзжая изъ дер. Коломостки, поручикъ Витмееръ замѣтилъ на горѣ конный пикетъ. Съ восемью линейцами онъ бросился впередъ, и срубивъ его, увидѣлъ внизу передъ собою человѣкъ сто конныхъ мятежниковъ, въ большомъ безпорядкѣ расположенныхъ въ дер. Сендзіовицѣ. Не желая дать имъ времени опомниться, онъ немедленно ворвался въ самую деревню. Между мятежниками произошла страшная суматоха; нѣкоторые изъ нихъ были изрублены, остальные бросились назадъ и образовали густую толпу за костеломъ.

Поручикъ Витмееръ, собравъ около себя человѣкъ пятнадцать линейцевъ, готовился произвести вторичную атаку, но подскакавшій въ это время штабсъ-ротмистръ Граббе приказалъ пріостановить ее: въ Коломосткахъ, распрашивая жителей, онъ узналъ, что въ Сендзіовицахъ Бентковскій соединился со всею бандою Тачановскаго, имѣвшаго около 1,000 коней и болѣе 400 человѣкъ пѣхоты.

Уничтоженіе Бентковскаго было уже невозможно; оставалось подумать о собственномъ спасеніи. Между тѣмъ изъ за костела мятежники начали производить учащенную стрѣльбу; казаки отвѣчали изъ своихъ винтовокъ; у насъ уже были раненые; храбрые кавказцы, не желая ихъ оставить, умоляли не отступать ни на шагъ. Невозможно было не уступить ихъ просьбѣ, и неустрашимый штабсъ-ротмистръ Граббе рѣшилъ остаться и умереть.

Между тѣмъ, на помощь мятежниковъ подоспѣла еще часть ихъ всадниковъ; они произвели атаку. Съ гикомъ бросились впередъ казаки и отбили ее; точно также были отбиты и два слѣдующія нападенія мятежниковъ. Но число ихъ быстро возрастало и они уже успѣли окружить со всѣхъ сторонъ эту горсть храбрецовъ; инсургенты производили по ней неумолкаемую пальбу; нѣкоторые изъ нихъ спѣшились и стрѣляли изъ-за сосѣднихъ домовъ. Линейцы спѣшились также; одни офицеры остались на коняхъ, но вскорѣ и они принуждены были сойти съ нихъ и вооружиться винтовками раненыхъ.

Селеніе Сендзіевице расположено въ котловинѣ, со всѣхъ сторонъ окруженной плоскими безлѣсными возвышенностями; въ концѣ селенія стояло нѣсколько отдѣльныхъ хлѣбныхъ сараевъ.

Уголъ, образуемый двумя изъ нихъ, избранъ былъ для защиты; отдано приказаніе не терять зарядовъ даромъ, а стрѣлять только на вѣрняка.

Непріятельская кавалерія, окруживъ сараи, призвела снова нѣсколько атакъ, но каждый разъ эти атаки были встрѣчаемы самымъ тробовымъ молчаніемъ, до того грознымъ, что каждый разъ мятежники не выжидали залпа и шагахъ въ двадцати поворачивали коней, послѣ чего и получали нѣсколько выстрѣловъ въ догонку.

Но непріятельскія пули дѣлали однако свое дѣло, и хотя огонь мятежниковъ былъ далеко не мѣткій, но вслѣдствіе многочисленности ихъ и величины цѣли, число защитниковъ постепенно уменьшалось. Штабсъ-ротмистръ Граббе, маіоръ, Маноцковъ и корнетъ Ермоловъ были уже въ числѣ раненыхъ.

Между тѣмъ, хотя сараи представляли убѣжище далеко недостаточное, но вскорѣ герои лишены были и этой послѣдней защиты: мятежники зажгли сосѣднія строенія; огонь отъ нихъ быстро распространился далѣе; сараи загорѣлись; жара сдѣлалась невыносимою; надо было найти себѣ другое прикрытіе.

Шагахъ въ двустахъ къ сѣверу отъ сараевъ лежало кладбище: оно было избрано для дальнѣйшаго сопротивленія. Сами мятежники, впослѣдствіи, отдавая полную дань удивленія этой отчаянной борьбѣ, съ особенною похвалою отзывались о переходѣ на кладбище. Медленно, шагъ за шагомъ, осыпаемая пулями направилась эта горсть оставшихся храбрецовъ. Мятежники вздумали было остановить ихъ во время перехода, но они залегли въ дорожную канаву и, грознымъ молчаніемъ принудивъ ихъ снова повернуть назадъ, безпрепятственно достигли кладбища.

Однако оно представляло защиту самую ненадежную: окруженное со всѣхъ сторонъ возвышенностями, оно имѣло вѣтхую, тонкую и на половину обрушенную ограду аршина въ $1\frac{1}{2}$ вышиною. Мятежники сдѣлали снова нѣсколько кавалерійскихъ атакъ, но видя безполезность ихъ, они окружили кладбище и осыпали его пулями. Одна изъ нихъ смертельно ранила неустрашимаго штабсъ-ротмистра Граббе. Онъ спокойно подозвалъ къ себѣ оставшагося не раненымъ поручика Витмеера, передалъ ему начальство и, говоря, что онъ уже не заботится о себѣ, совѣтовалъ подумать о спасеніи оставшихся храбрецовъ.

Не желая однако начать свое командованіе переговорами, поручикъ Витмееръ рѣшился держаться еще нѣкоторое время. Перестрѣлка продолжалась; число раненыхъ и убитыхъ постоянно увеличивалось. Вскорѣ показалась вдали густая колонна въ 400 человѣкъ подоспѣвшей къ мѣсту схватки пѣхоты мятежниковъ. Коссиньеры были въ срединѣ; стрѣлки шли по бокамъ. Поручикъ Витмееръ пересчиталъ своихъ людей: почти всѣ были убиты и ранены нѣсколькими пулями, лошади также были всѣ перебиты. Остались годные для боя только 7 человѣкъ: самъ онъ, поручикъ князь Урусовъ, два линейца, два донца и храбрый линейный урядникъ Кобызевъ, легко раненый въ руку. Дальнѣйшее сопротивленіе было болѣе невозможно; штурмъ коссиньеровъ угрожалъ избіеніемъ раненыхъ; колонна ихъ была уже шагахъ въ 60; въ тоже время и непріятельская кавалерія начала готовиться къ атакѣ, тогда поручикъ Витмееръ, слѣдуя вторичному напоминанію умиравшаго штабсъ-ротмистра Граббе, обратился съ краткою рѣчью къ оставшимся казакамъ, вынулъ платокъ и, вывѣсивъ парламентерскій флагъ, вышелъ изъ кладбища.

Первымъ условіемъ онъ желалъ поставить спасеніе раненыхъ, объ остальномъ хотѣлъ договориться, смотря по обстоятельствамъ.

Не выславъ парламентера съ своей стороны, непріятельская кавалерія, хотя и съ миролюбивыми намѣреніями, но бросилась къ нему, пѣхота также не остановилась. Видя это, казаки сдѣлали нѣсколько выстрѣловъ Тогда коссиньеры ворвались въ кладбище и началась послѣдняя кровавая схватка, гдѣ большая часть раненыхъ немилосердно была добита ударами косъ.

Поручикъ Витмееръ, вышедшій съ парламентскимъ флагомъ, былъ обезоруженъ. Онъ началъ кричать окружающимъ его о спасеніи раненыхъ: нѣсколько кавалеристовъ бросились въ кровавую сѣчу и, благодаря ихъ усиліямъ, она была остановлена, но спаслось только трое; это были: одинъ линейный казакъ, одинъ донской и поручикъ князь Урусовъ, спасенный паденіемъ на него убитаго казака, тѣло котораго прикрыло его голову и плечи отъ ударовъ коссиньеровъ.

Всѣ четверо: поручикъ Витмееръ, поручикъ князь Урусовъ и два казака были взяты въ плѣнъ, изъ котораго возвратились послѣ трехдневной отлучки. Нѣсколько тяжело раненыхъ отнесены были въ д. Сендзіевице, гдѣ имъ подана медицинская помощь. Въ числѣ ихъ были: неустрашимый кавказскій воинъ штабсъ-ротмистръ Граббе, на другой день умершій смертью героя; мужественный маіоръ Маноцковъ, также вскорѣ умершій, и храбрый юноша корнетъ Ермоловъ, раненый нѣсколькими пулями и получившій впослѣдствіи нѣсколько ударовъ косой.

Такъ окончилась трехчасовая борьба зарвавшихся удальцовъ противъ непріятеля въ 40 разъ сильнѣйшаго, стоившая намъ 20 человѣкъ убитыми, 15 ранеными (*) и 4 плѣнными. Успѣли спастись только три казака, ускакавшіе въ самомъ началѣ боя, чтобъ извѣстить отрядъ о случившемся. Потерю мятежниковъ опредѣлить невозможно, но, судя по упорной трехчасовой защитѣ, надо полагать ее несравнено значительнѣе нашей.

По соединеніи въ Броднѣ всѣхъ отрядовъ, я двинулся въ Сендзіовице, гдѣ засталъ въ живыхъ нѣсколько смертельно раненыхъ, въ числѣ которыхъ былъ и штабсъ-ротмистръ Граббе, сохранившій еще достаточно твердости, чтобы слабымъ, но спокойнымъ голосомъ разказать о славной защитѣ своихъ сподвижниковъ

Послѣ самаго необходимаго отдыха рѣшено было идти тотчасъ же по слѣдамъ банды. Ночь съ 15-го на 16-е число отряды провели въ Залѣсьи, гдѣ наканунѣ ночевалъ Тачановскій; 16-го же съ разсвѣтомъ пошли снова по слѣдамъ черезъ м. Щерцовъ на Ржоньсню. Въ эту деревню отряды пришли уже подъ вечеръ и получили извѣстіе, что Тачановскій выступилъ въ 11 часовъ утра.

Зная изъ опыта, что мятежники всегда получаютъ свѣдѣнія о дѣйствіяхъ нашихъ войскъ, отряду было отдано приказаніе расположиться на ночлегъ, зажечь костры и готовить пищу. Вслѣдъ за тѣмъ съ пикетовъ получено донесеніе, что верховой проскакалъ изъ Ржоньсни, вѣроятно для того, чтобы дать знать Тачановскому о ночлегѣ войскъ. Гонецъ этотъ не былъ перехваченъ съ намѣреніемъ ввести непріятеля въ заблужденіе (**).

Послѣ самаго необходимаго отдыха, я приказалъ вывернуть изъ котловъ пищу, и отрядъ снова двинулся догонять мятежниковъ по слѣдамъ чрезъ Пскарню и Дембовице на мельницу при р. Вартѣ близъ дер. Прусицка, гдѣ былъ сдѣланъ небольшой привалъ.

По всему этому пути встрѣчались подводы, возившія инсургентовъ и значительное количество помѣщиковъ, ѣздившихъ къ Тачановскому на поклонъ. Всѣ они единогласно показывали, что мятежники ночевали въ Крушинкахъ, и имѣли вечеромъ 16 числа дѣло между Крушинами и Боровно съ казаками и ротою, вышедшую со станціи Кломницъ. Вслѣдствіе этого дивизіонъ гусаръ, съ ракетами, сотнею казаковъ и 20-ю линейцами подъ личнымъ моимъ начальствомъ пошелъ на полныхъ рысяхъ впередъ на Крушины, а подполковникъ Бремзенъ съ пѣхотою и артиллеріею бѣгомъ направился по нашимъ слѣдамъ.

У дер. Крушины, я услыхалъ самую живую перестрѣлку, а выѣхавъ на высоту между Крушинами и Боровно, увидѣлъ мятежниковъ, отступавшихъ передъ нашей немногочисленной пѣхотой (это былъ, какъ оказалось впослѣдствіи, отрядъ гвардіи капитана де-Витте) по направленію къ Заставы и Яцковъ. Тотчасъ же отданы были слѣдующія приказанія: ракетному взводу занять выгодную позицію на высотѣ, 1-му эскадрону и казакамъ расположиться лѣвѣе, 2-му же эскадрону направиться чрезъ дер. Крушины влѣво отъ дер. Яцковъ.

Нѣсколько удачныхъ ракетныхъ выстрѣловъ въ густыя непріятельскія кавалерійскія колонны, расположенныя правѣе мятежнической пѣхоты, произвели въ нихъ большое разстройство. Замѣтивъ это, я бросился съ 1-мъ эскадрономъ въ атаку. Непріятельская кавалерія обратилась въ бѣгство; тогда 1-й эскадронъ, вмѣстѣ съ казаками (***), врубился въ густую пѣхотную цѣпь и искрошилъ все, что только попалось подъ руки.

Только правый флангъ мятежниковъ успѣлъ укрыться въ деревню Яцковъ, но нѣсколько ракетныхъ выстрѣловъ заставили ихъ отступить по направленію на Выдзовъ. Тогда 1-й эскадронъ, съ одной стороны, подъ начальствомъ ротмистра Сталь фонъ-Гольштейна, а съ другой гвардейской артиллеріи подпоручикъ Лѣсовой съ артиллеристами, линейцами и донцами, произвели вторую атаку между Яцковымъ и желѣзной дорогою, гдѣ снова легло огромное количество пѣшихъ мятежниковъ. Ракеты вынеслись еще разъ впередъ на позицію и осыпали опушку лѣса, въ которой спасалась небольшая часть бѣгущихъ.

Между тѣмъ, ротмистръ Штрантманъ, отправленный со 2-мъ эскадрономъ лѣвѣе, врубился въ толпу конныхъ инсургентовъ, стоявшихъ за д. Яцковице, обратилъ ихъ въ бѣгство, прогналъ до дер. Ягоды и только самые жалкіе остатки бѣгущихъ спаслись за деревнею. Все это

(*) Нѣкоторые изъ нихъ вскорѣ умерли.

(**) Изъ Ржоньсни отправлены 4 казака: два въ Велюнь, два въ Радомскъ, съ тѣмъ, чтобы увѣдомить о преслѣдованіи Тачановскаго и съ предложеніемъ отрядамъ: Піотрковскому, Ченстоховскому и Велюньскому двинутьcя къ Паенчну.

(***) Это движеніе не мало способствовало къ уничтоженію банды Тачановскаго.

adjutantowi kapitanowi Annienkowowi, po powrócie rozjazdów, zdąża za mną z pozostałą częścią oddziału.

W nocy z 13-go na 14-y nocowałem w Rzepiszewie, a fligiel-adjutant Annienkow, który wyszedł z Turka o 6-éj wieczorem, zatrzymał się na kilka godzin w Wiłkowicy.

14-go ja ścigałem daléj partję Bentkowskiego przez Wilanow na Ostrów (koło Łaska); kolumnie zaś fligiel-adjutata kapitana Annienkowa polecono było pojść na Szadek.

We wsi Ostrowie otrzymałem pewną wiadomość, iż konna banda, zmniejszona już do 60 ludzi przeszła czterma godzinami przed mojém przybyciem.

Uważając za niepotrzebne ścigać całą siłą tak nielicznego nieprzyjaciela, zebrałem komendę ochotników pod dowództwem sztab-rotmistrza Grabbe, z 25 linjowców i 12 dońców. Trzéj oficerowie huzarów i major N. 44 pułku dońskich kozaków prosili, aby też mieć udział w téj ekspedycji, na co też otrzymali moje zgodzenie się.

Komendzie téj dany był stanowczy rozkaz ścigać nieprzyjaciela nie daléj jak o wiorst 10 i póżniéj udać się do Łodzi, dokąd po dwugodzinnym wypoczynku, ruszyłem z pozostałym przy mnie szwadronem, poleciwszy fligiel-adjutantowi Annienkowowi iść tamże bliższą drogą.

Jednocześnie z przybyciem mojém do Łodzi przyleciał linjowiec z wiadomością, iż ochotnicy zostali otoczeni przez ogromną bandę we wsi Sędziowicach.

Natychmiast podpułkownik Bremzen posłał 100 kozaków z kornetem Baumgartenem kłusem i tuż za nimi kapitana Kalińskiego z dwiema rotami, 25 kozakami i jedném działem. Po najnieodzowniejszym odpoczynku, wyruszyłem z podpółkownikiem Bremzenem w tymże kierunku, posławszy rozkaz do kapitana Annienkowa udać się tamże.

Do 4-éj godziny z rana, we wsi Brodnie zebrały się wszystkie oddziały i kornet Baumgarten przywiózł pierwszą wiadomość o bohaterskiéj śmierci naszych zawziętych zuchów. Oto są szczegóły téj krwawéj potyczki.

Wyjeżdżając ze wsi Kołomostki, porucznik Witmejer postrzegł na górze konną pikietę. Z ośmiu linjowcami rzucił się on naprzód i zrąbawszy ją, ujrzał poniżéj przed sobą ze stu ludzi konnych powstańców, w wielkim nieładzie rozlokowanych w Sędziowicach. Chcąc niedać im czasu do opamiętania się, niezwłócznie wpadł do saméj wioski. Między powstańcami zrobił się straszliwy popłoch; niektórzy z nich zostali rozsiekani, inni rzucili się w tył i uformowali gęsty tłum za kościołem. Porucznik Witmejer, zebrawszy koło siebie z 15 linjowców, przygotowywał się do zrobienia drugiego ataku, lecz nadlatujący wówczas sztab-rotmistrz Grabbe rozkazał się wstrzymać. W Kołomostkach rozpytując mieszkańców, dowiedział się on, że w Sędziowicach Bentkowski połączył się z całą bandą Taczanowskiego, który miał koło 1000 koni i z górą 400 ludzi piechoty.

Zniszczenie Bentkowskiego było już niepodobném; zostawało myśleć o własném ocaleniu. Tymczasem z po za kościoła powstańcy zaczęli dawać ognia coraz częściéj, kozacy odpowiadali ze swych gwintówek; u nas już byli ranni, waleczni kozacy niechcąc ich zostawić, prosili na wszystko, aby nie cofać się ani na krok. Niepodobna było nieuledz ich prośbie, i nieulękniony sztab-rotmistrz Grabbe postanowił zostać się i umrzeć.

Tymczasem na pomoc powstańców nadciągnęla jeszcze część ich jazdy, oni przypuścili atak. Z wrzaskiem rzucili się naprzód kozacy i odparli; tym sposobem odparto jeszcze dwa następne ataki powstańców.

Liczba ich atoli bardzo się wzmagała, tak, iż oni już mogli otoczyć tę garstkę walecznych; powstańcy dawali do nich bez przestanku ognia; niektórzy z nich spieszyli się i dawali ognia z poza domów. Linjowcy także się spieszyli; tylko oficerowie zostali na koniach, lecz wkrótce i ci musieli zsiąść i uzbroić się w gwintówki rannych.

Wieś Sędziowice leży w kotlinie ze wszech stron otoczonéj płaskiemi bezleśnemi wzgórzami; w końcu wsi stało kilka śpichrzów zbożowych.

Kąt formujący się z dwóch takich śpichrzów wybrano dla obrony, wydano rozkaz nietracić nabojów napróżno i strzelać tylko na pewnika.

Nieprzyjacielska jazda, otoczywszy śpichrze przypuściła znowu kilka razy atak, lecz każdym razem te ataki spotykane były grobowóm milczeniem, tak dalece groźném, iż każdym razem powstańcy niewyczekiwali strzału i o 20 kroków zwracali koni, poczém dostawali kilka strzałów w pogoń.

Jednakże kule nieprzyjacielskie zrobiły swoje, i chociaż ogień powstańców był wcale nie celny, atoli skutkiem wielkiéj ich liczby i wielkości celu, liczba obrońców ciągle się zmniejszała. Sztab-rotmistrz Grabbe, major Manockow i kornet Jermołow byli już w liczbie rannych.

Tymczasem, chociaż śpichrze dawały przytułek bardzo niedostateczny, lecz wkrótce bohaterowie pozbawieni zostali i téj obrony: powstańcy zapalili przylegające budowle; ogień od nich bystro się zajął daléj, śpichrze się zapaliły; gorąco stało się do nieznieśienia; trzeba było szukać sobie innéj osłony.

O dwieście kroków na północ od śpichrzów znajdował się cmentarz: był on wybrany dla dalszéj obrony. Sami powstańcy, późniéj oddając zupełny hołd zdziwienia téj rozpaczliwéj bitwie, ze szczególną pochwałą odzywali się o przejściu na cmentarz. Powoli krok za krokiem osypywana kulami ruszyła ta garstka pozostałych walecznych. Powstańcy chcieli ich wstrzymać w czasie przejścia; lecz oni przylegli do rowu przy drodze i groźném milczeniem zmusili ich znowu zwrócić nazad, bezprzeszkodnie więc doszli do cmentarza.

Atoli ten ostatni przedstawiał obronę bardzo niepewną; otoczony ze wszech stron wzgórzami, miał on stare na pół zrujnowane ogrodzenie na $1\frac{1}{2}$ arszyna wysokości. Powstańcy znowu przypuścili kilka razy atak z jazdą, lecz widząc bezskuteczność tego, otoczyli cmetarz i osypali go kulami. Jedna z nich śmiertelnie zraniła odważnego sztab-rotmistrza Grabbe. Ten spokojnie przywołał do siebie pozostałego nieranionym porucznika Witmejera, oddał mu dowództwo, i powiadając, że on już o siebie się nietroszczy, radził pomyśleć o ocaleniu pozostałych walecznych.

Niechcąc atoli zaczynać swego dowództwa parlamentacją, porucznik Witmejer postanowił trzymać się jeszcze przez czas niejaki. Strzelanie trwało; liczba ranionych i zabitych ciągle się zwiększała. Niezadługo ukazała się zdaleka gęsta kolumna z 400 ludzi nadciągającéj na pole bitwy piechoty powstańców. Kosynierowie byli we środku, strzelcy z boku. Porucznik Witmejer przeliczył swych ludzi; prawie wszyscy byli pozabijani i ranieni kilką kulami, konie były też pozabijane. Zostało zdatnych do boju tylko 7 ludzi: on sam, porucznik książę Urusow, dwóch linjowców, dwóch dońców i mężny linjowy uriadnik Kobyzew lekko ranny w rękę. Dalsze sprzeciwianie się było już niemożebne; atak kosynjerów zagrażał zabiciem rannych; kolumna ich była już o 60 kroków, wówczas też i jazda nieprzyjacielska poczęła się gotować do ataku, więc porucznik Witmejer przychylając się do powtórzonéj rady umierającego szt. rotm. Grabbe, zwrócił się z krótką przemową do pozostałych kozaków, wyjął chustkę i wywiesiwszy parlamentarską flagę wyszedł z cmentarza.

Za pierwszy warunek chciał położyć ocalenie rannych, o dalszych rzeczach miał się umawiać podług okoliczności.

Niewysławszy parlamentarza od siebie, jazda nieprzyjacielska, lubo w zamiarach pokojowych, rzuciła się do niego, piechota też się niezatrzymała. Widząc to kozacy dali kilka strzałów. Wtedy kosyniery wpadli na cmentarz i poczęła się ostatnia krwawa walka; gdzie większa część ranionych została nielitościwie pozabijana kosami.

Porucznik Witmejer, który wyszedł z flagą parlamentarza, został rozbrojony. On począł krzyczeć do otaczających go, aby ocalić rannych; kilku kawalerzystów rzuciło się na krwawą rzeź, i dzięki ich usiłowaniom rzeź ustała, lecz ocalało tylko trzech, jeden linjowy kozak, jeden doński i porucznik książę Urusow, ocalony przez upadnięcie na niego zabitego kozaka, którego ciało zakryło jego głowę i plecy od ciosów kosynjerów.

Wszyscy czteréj: porucznik Witmejer, porucznik książę Urusow i dwóch kozaków zostali wzięci w niewolę, zkąd wrócili po trzech dniach. Kilku ciężko rannych zaniesiono do w. Sędziowice, gdzie im podano lekarski ratunek. W liczbie ich byli: odważny żołnierz kaukazki sztab-rotmistrz Grabbe, na drugi dzień zmarły bohaterską śmiercią; waleczny major Manockow, także zaraz zmarły, i mężny młodzieniec kornet Jermołow, raniony kilku kulami i kilku uderzeniami kosą.

Tak skończyła się trzygodzinna krwawa utarczka zapędliwych zuchów z nieprzyjacielem we 40 razy silniejszym, która nam kosztowała 20 zabitych, 15 ranionych *) i 4 jeńców. Ocalało tylko trzech kozaków, którzy odjechali z samego początku bitwy, dla zawiadomienia oddziału o tém co zaszło. Straty powstańców określić niemożna, lecz wnosząc z uporczywéj trzygodzinnéj obrony, należy ją liczyć za nieporównanie większą od naszéj.

Po złączeniu się w Brodni wszystkich oddziałów, ruszyłem do Sędziowic, gdzie znalazłem przy życiu kilku-śmiertelnie ranionych, w których liczbie był i sztab-rotmistrz Grabbe, który zachował jeszcze dosyć siły, by słabym głosem opowiedzieć o sławnéj obronie swych towarzyszy.

Po najnieodzowniejszém wytchnieniu postanowiono było iść natychmiast śladami za bandą. Noc z 15-go na 16-y oddziały przepędziły w Zalesiu, gdzie w przeddzień nocował Taczanowski; 16-go zaś o poranku poszły znowu śladami przez m. Szczernów na Rząśnię. Do téj wsi oddziały przybyły już koło wieczora i otrzymały wiadomość, że Taczanowski wyszedł o 11 z rana.

Wiedząc z doświadczenia, iż powstańcy zawsze są poinformowani o działaniach naszych wojsk, wydano do oddziału rozkaz, zostać na nocleg, rozpalić ogniska i gotować jadło. Zaraz potém od pikiety otrzymano doniesienie, iż jeździec przeleciał z Rząśni, zapewne, by zawiadomić Taczanowskiego o noclegu wojska. Goniec ten niebył schwytany z zamiarem wprowadzić nieprzyjaciela w obłęd. **)

Po najnieodzowniejszym wypoczynku, rozkazałem wywrócić z kotłów jedzenie i oddział znowu ruszył dopędzać powstańców śladami przez Piekarnie i Dębowice, na młyn na Warcie koło wsi Prusicka, gdzie dano niewielkie wytchnienie.

Po całéj téj drodze spotykano podwody, które wiozły powstańców i znaczną liczbę obywateli, zbierających się do Taczanowskiego dla hołdu. Wszyscy oni jednozgodnie powiadali, że powstańcy nocowali w Kruszynach, a podpułkownik Bremzen biegąc ruszył za nami w ślad.

Koło w. Kruszyny usłyszałem gęste strzelanie, a wyjechawszy na wzgórze między Kruszynami i Borowno postrzegłem powstańców cofających się przed naszą nieliczną piechotą (to był jak się późniéj okazało oddział gwardji kapitana de Witte), w kierunku do Zastawy i Jackowa. Natychmiast wydano następne rozkazy: rakietowemu plutonowi zająć wygodną pozycję na wzgórzu; 1-mu szwadronowi i kozakom stanąć na lewo, 2-mu zaś szwadronowi pójść przez Kruszynę na lewo od w. Jackowa.

Kilka celnych rakietowych strzałów do gęstych nieprzyjacielskich koluma jazdy, stojących w prawo od piechoty powstańców, sprawiły w nich wielki nieład. Postrzegłszy to, rzuciłem się z 1-m szwadronem do ataku. Jazda nieprzyjacielska pierzchnęła; wtedy 1-y szwadron razem z kozakami ***) wpadł w gęsty łańcuch piechoty i zniweczył wszystko, co tylko wpadło pod rękę.

Tylko prawe skrzydło powstańców potrafiło ukryć się do wsi Jackowa, lecz kilka rakietowych strzałów zmusiło ich cofnąć się w kierunku na Wydzów. Wtedy 1-y szwadron z jednéj strony pod dowództwem rotmistrza Stal-von-Holsztejna, a z drugiéj gwardyjski podporucznik Liesowoj z artylerzystami, linjowcami i dońcami zrobili drugi atak, między Jackowem i drogą żelazną, gdzie znowu poległa wielka liczba pieszych powstańców. Rakiety jeszcze raz wyniosły się przodem na pozycję i osypały brzeg lasu, gdzie ocalała niewielka część uciekających.

Tymczasem rotmistrz Sztrandman, posłany z 2-m szwadronem na lewo, wpadł w tłum konnych powstańców, którzy stali za Jackowicami, zmusił ich do ucieczki, przepędził przez wieś Jagody, i tylko liche szczątki uciekają-

*) Niektórzy z nich zaraz poumierali.

**) Z Rząśni posłano 4 kozaków, 2 do Wielunia, 2 do Radomia dla zawiadomienia o przejściu Taczanowskiego i z zaleceniem do oddziałów: piotrkowskiego, częstochowskiego i wieluńskiego, ruszyć do Pajęczny.

***) To poruszenie niemało się przyczyniło do zniszczenia bandy Taczanowskiego.

блистательное кавалерійское дѣло продолжалось не более часа.

Въ то же время подполковникъ Бремзенъ съ пѣхотой, идя самымъ усиленнымъ шагомъ, къ сожалѣнію, однако же не могъ подоспѣть къ дѣлу, но капитанъ Калинскій, шедшій съ казаками въ головѣ колонны, захватилъ весь обозъ Тачановскаго въ числѣ двадцати повозокъ. Пораженіе непріятеля было совершенное: все пространство между деревнями Здрова, Яцковице, Лиготной и желѣзной дорогой усѣяно трупами; въ однѣ Крушины привезено 90 раненыхъ. Кромѣ того большое количество развезено по окрестнымъ помѣщикамъ. У насъ убито: 1 гусаръ, ранено 11 гусаръ и казачій юнкеръ Бирюковъ, лошадей убитыхъ 6 и раненыхъ 7. У непріятеля потеря убитыми и ранеными огромная; по собраннымъ впослѣдствіи свѣдѣніямъ, вся оставшаяся конница, сложивъ оружіе въ дер. Прусицкахъ, получила приказаніе отъ Тачановскаго расходиться по домамъ. Спасшаяся незначительная часть пѣхоты сложила оружіе въ лѣсахъ и разбрелась. Самъ Тачановскій бѣжалъ за границу. Отбито у непріятеля 60 лошадей, пропасть оружія, весь обозъ и взято 65 плѣнныхъ.

Считаю долгомъ обратить вниманіе вашего превосходительства на необыкновенные труды, перенесенные пѣхотою при этомъ настойчивомъ преслѣдованіи, сдѣлавшей въ 32 часа 134 версты по песчанымъ проселочнымъ дорогамъ. (Р. Инв.)

Въ Русскомъ Инвалидѣ напечатано:

Сейчасъ получено нами подробныя донесенія о разбитіи соединенныхъ шаекъ Крука, Крысинскаго, Рудзскаго и Вагнера, отрядами полковника Еманова и подполковника Соллогуба, 12-го августа, которыя и спѣшимъ передать въ подлинникѣ.

Дѣло это, въ которомъ мятежники, какъ извѣстно, потерпѣли столь страшное пораженіе, происходило въ 23 верстахъ къ юго-востоку отъ Люблина, между д. Дорогучемъ, на р. Вѣпржѣ, сел. Бискупице на Хелмскомъ шоссе и сел. Файславице, на Красноставскомъ шоссе; самое поле сраженія представляло волнистую мѣстность лѣваго берега р. Вѣпржа, на которомъ, на половинѣ разстоянія между Файславицами и Бискупицами, отстоящими другъ отъ друга на разстояніи семи верстъ, вправо отъ дороги тянется Файславицкій лѣсъ, имѣющій длины около $2^1/_2$ верстъ и ширины до $1^1/_2$ версты; правѣе мѣстность, совершенно открыта до р. Вѣпржа и до д. Дорогуча, кромѣ небольшаго перелѣска между Бискупицами и Вѣпржемъ, а влѣво отъ Файславицкаго лѣса, въ нѣкоторомъ разстояніи начинаются уже болѣе обширные лѣса. Въ Файславицкомъ лѣсу отрядами нашими и были окружены мятежники.

Рапортъ начальника Томошевскаго отряда, полковника Еманова, начальнику Люблинскаго военнаго отдѣла отъ 16 августа.

Въ дополненіе рапортовъ моихъ за N 232 и 234, доношу вашему превосходительству, что партіи Руцкаго и Вержбицкаго изъ Піотркова дѣйствительно направились на Туробинъ, но съ прибытіемъ моимъ въ д. Высоки, поворотили назадъ на дд. Кржчоновъ, Жуковъ, Гардзеницы, Стружи и далѣе чрезъ Хелмское шоссе; потомъ соединившись съ партіями Крука и Крысинскаго, поворотили назадъ на дд. Дорогучъ, Олесники и Волю-Идзиковскую.

Въ Гардзеницахъ они сожгли мостъ, но это не задержало меня. Во время привала, въ полчаса времени, при содѣйствіи жителей, я устроилъ новый мостъ, по которому и перешли войска на другую сторону.

Изъ Гардзеницы я направилъ двѣ сотни казаковъ по слѣдамъ партіи, а самъ пошелъ прямою дорогою въ Файславицы, и поворотивши оттуда на Бискупицы, увидѣлъ вправо отъ себя, въ разстояніи 700 саженъ, большую партію мятежниковъ, тянувшуюся отъ д. Воли-Идзиковской къ небольшому лѣсу между Файславицами и Бискупицами,

Съ полу-эскадрономъ уланъ, 30 объѣздчиками и однимъ орудіемъ донской N 1 батареи, оставивши пѣхоту, я выскакалъ впередъ, занялъ впереди возвышенную позицію и открылъ огонь въ колонны мятежниковъ гранатами. Это было около 10 часовъ утра.

Мятежники остановились, построили къ намъ фронтъ, выдвинули свою кавалерію и, разсыпавши цѣпь стрѣлковъ, начали спускаться въ долину раздѣлявшую насъ.

Пѣхота наша въ это время только подходила еще къ Файславицамъ и шла на позицію бѣгомъ. Опередивши пѣхоту, другое конное орудіе той же батареи, бывшее въ аріергадѣ, прискакало на позицію и открыло огонь ядрами. Движеніе непріятеля сдѣлалось нерѣшительнымъ, и когда вскорѣ затѣмъ въ тылу у него показались двѣ сотни казаковъ прискакавшихъ на выстрѣлы изъ Дорогуча, непріятель принялъ прежнее свое направленіе и вошелъ въ лѣсъ, не зная при этомъ, гдѣ у меня главныя силы.

Для атаки лѣса я сдѣлалъ слѣдующее распоряженіе: 3-ю стрѣлковую роту Архангелогородскаго пѣхотнаго полка разсыпалъ въ цѣпь, придалъ ей въ резервъ того же полка 4, 7 и 10 роты, и, поручивши командованіе маіору Владычьку, приказалъ ему атаковать лѣсъ съ фронта отъ Файславицы.

Роты: 1-ю стрѣлковую, 1-ю и 2-ю линейныя того же полка, при 2-хъ орудіяхъ батарейной батареи 5-й Артиллерійской бригады и полу-эскадронъ уланъ, подъ командою подполковника Оголина, направилъ по Бискупицкой дорогѣ и приказалъ отряду этому стать съ лѣвой стороны лѣса и помогать картечью атакѣ съ фронта; главное же, не допускать мятежниковъ перейти чрезъ Бискупицкую дорогу въ сосѣдній большой лѣсъ.

5-ю роту того же полка оставилъ на позиціи при обозѣ.

Бывшую при мнѣ кавалерію: полу-эскадронъ уланъ и 30 объѣздчиковъ направилъ на прежнюю позицію мятежниковъ и чрезъ это вошелъ въ связь съ двумя сотнями казаковъ, обложившихъ лѣсъ, со стороны д. Травники (*) и м. Бискупицы; затѣмъ, когда 3-я стрѣлковая рота заняла опушку лѣса, я поскакалъ съ двумя конными орудіями на правую сторону лѣса, присоединился тамъ къ кавалеріи и, переносясь по цѣпи ея, съ мѣста на мѣсто, обстрѣливалъ лѣсъ картечью и не позволялъ мятежникамъ выйти изъ него.

Атакованные съ фронта отъ Файславицъ 4-мя ротами, удерживаемые слѣва отрядомъ подполковника Оголина, а справа казаками и картечью, мятежники бросились изъ лѣсу по направленію къ Бискупицамъ; но я съ двумя орудіями и сотнею казаковъ былъ уже тамъ;— опрокинулъ ихъ на отрядъ подполковника Оголина и картечными выстрѣлами съ двухъ сторонъ, батальнымъ огнемъ и дружнымъ ударомъ въ пики и сабли двухъ сотенъ казаковъ и полу-эскадрона уланъ загналъ ихъ снова въ лѣсъ. Въ это время я получилъ свѣдѣніе отъ прискакавшаго казака, что на помощь къ намъ спѣшитъ отрядъ подполковника Соллогуба. Я указалъ тому казаку мѣсто, откуда отрядъ долженъ атаковать лѣсъ, возвратилъ его къ подполковнику Соллогубу, а самъ съ орудіями и сотнею казаковъ поскакалъ на правую сторону лѣса, гдѣ у меня оставались только полу-эскадронъ уланъ и объѣздчики. Вскорѣ началъ дѣйствовать и подполковникъ Соллогубъ.

(*) На р. Вѣпржѣ, въ 2-хъ верстахъ выше Дорогуча.

Непріятель былъ въ паническомъ страхѣ и съ этого времени не показывался уже изъ лѣсу большими массами; выскакивали только иногда однѣ небольшія конныя партіи, и изъ всѣхъ этихъ партій ушло въ мою сторону 9 человѣкъ и въ сторону подполковника Оголина 6 или 7 человѣкъ, всѣ прочіе были изрублены; оставшіеся въ лѣсу мятежники взлѣзали на деревья и прятались въ непроходимую чащу молодаго сосноваго лѣса.

Около 5-ти часовъ вечера, перестрѣлка въ лѣсу начала умолкать и я послалъ туда нѣсколько человѣкъ казаковъ подъ командою сотника Колабухова кричать „пардонъ“,—это удалось: казаки возвратились и привели до 50 человѣкъ плѣнныхъ; я послалъ ихъ снова въ лѣсъ и придалъ имъ всю полусотню казаковъ, бывшую въ прикрытіи орудій,—оставивъ только необходимое число для присмотра за плѣнными.

Въ это время толпа мятежниковъ, человѣкъ до 100 пѣшихъ, выбѣжала изъ лѣсу и наткнувшись на орудія, поворотила въ сторону; при орудіяхъ не было свободной кавалеріи, и потому, сдѣлавши два картечныхъ выстрѣла, я приказалъ орудіямъ взяться на передки и идти въ обозъ, а прислугу подъ командою сотника Пономарева пустилъ въ шашки на бѣжавшую толпу; часть изъ нихъ подняла бѣлый флагъ на штыкъ ружья и сдалась, а другая часть изрублена храбрыми артиллеристами, при чемъ у насъ ранено 8 лошадей штыками.

Послѣ схватки этой, около 6 часовъ вечера, я послалъ въ лѣсъ верхомъ съ казаками горниста, играть сборъ; роты начали собираться и отходить къ обозу въ Файславицы, ведя предъ собою толпы плѣнныхъ. Послѣднія роты вышли изъ лѣсу около 9, а прибыли въ Файславицы около $9^1/_2$ часовъ вечера.

Прибывши въ Файславицы, я приказалъ помѣщику и войту гмины выслать немедленно изъ окрестныхъ мѣстъ подводы для сбора раненыхъ мятежниковъ; свои же убитые и раненые были вынесены на рукахъ.

Оказалось у насъ убитыхъ 4 и раненыхъ 7 человѣкъ нижнихъ чиновъ; раненыхъ мятежниковъ отъ 7 до 9 часовъ вечера привезено въ Файславицы 153 человѣка, много въ то же время было вывезено ихъ въ Бискупицы.

На другой день съ ранняго утра, окрестные жители продолжали собирать раненыхъ мятежниковъ и развозили ихъ въ сосѣднія деревни; число ихъ при выступленіи нашемъ было до 400 человѣкъ; убитыхъ съ точностію неизвѣстно; но положительно можно сказать, что кромѣ 15 или 16 бѣжавшихъ изъ лѣсу, и кромѣ плѣнныхъ, вся партія, отъ 4 до 5 тысячъ уничтожена.

Я поручилъ присмотръ за ранеными двумъ варшавскимъ докторамъ, бывшимъ у меня при отрядѣ подъ арестомъ за неимѣніе законныхъ паспортовъ, и оставилъ ихъ по сему въ Файславицахъ, обязавъ честнымъ словомъ явиться послѣ къ вашему превосходительству; при чемъ передалъ имъ всю свою корпію и всѣ свои бинты, для перевязки раненыхъ мятежниковъ.

Рано утромъ 13 августа, снова были посланы въ тотъ же лѣсъ 10 ротъ пѣхоты для сбора оружія; они возвратились около 10 часовъ утра и привели еще до 30 человѣкъ плѣнныхъ, затѣмъ, пообѣдавши, отряды разошлись каждый по своему назначенію.

По увѣренію плѣнныхъ Крукъ, Руцкій, Крысинскій и Вагнеръ убиты. Соединенныя партіи ихъ имѣли отъ 4 до 5 тысячъ человѣкъ. Взято въ плѣнъ 680 человѣкъ *), и захвачено много лошадей, разнаго рода оружія, переписка и два знамени.

Всѣ чины отряда въ сраженіи этомъ свято выполнили долгъ свой и достойно отплатили мятежникамъ за Жиржинское дѣло.

КОВНО.

Резервнаго дивизіона С.-Петербургскаго уланскаго Его Величества короля Баварскаго полка рядовой Андрей Войтулевичъ, по произведенному надъ нимъ полевому военному суду, оказался виновнымъ въ побѣгѣ изъ службы и присоединеніи къ мятежнической шайкѣ, въ которой находился въ теченіи трехъ мѣсяцевъ, за что онъ, по утвержденному мѣстнымъ начальствомъ приговору военнаго суда, подвергнутъ смертной казни, разстрѣляніемъ, 22 минувшаго августа, въ г. Поневѣжѣ Ковенской губерніи.

ЧАСТЬ НЕОФФИЦІАЛЬНАЯ.

Въ „Journal de St. Petersbourg“ напечатано: „Мы уже не одинъ разъ указывали на происки нѣкоторыхъ органовъ журналистики, имѣющихъ цѣлью обратить общественное мнѣніе на такой путь, который можетъ привести только къ ложнымъ понятіямъ.

„Такъ, когда вторичныя депеши трехъ дворовъ о польскихъ дѣлахъ были сообщены въ С.-Петербургѣ, иностранныя газеты наперерывъ старались распустить слухъ, что русское правительство принимаетъ сдѣланныя ему предложенія, съ нѣсколькими лишь, незначительными измѣненіями.

„Такимъ образомъ, придавалось вѣроятіе надеждамъ, не имѣвшимъ отношенія къ дѣйствительному положенію дѣлъ, и когда обнаружилась истина, то послѣдовавшія за нею неизбѣжныя разочарованія были эксплуатированы въ самомъ враждебномъ смыслѣ именно тѣми, которые ихъ приготовили.

„Мы сочли тогда полезнымъ предостеречь нашихъ читателей противъ этихъ происковъ.

„Исполняемъ ту же обязанность и теперь, предупреждая ихъ противъ слуховъ подобнаго рода. По поводу распоряженій русскаго правительства по дѣламъ Польши и Германіи, иностранная журналистика пускается въ безконечныя предположенія. Говорятъ о коренныхъ преобразованіяхъ, которыя, будто бы, должны быть немедленно введены въ царствѣ и имперіи; указываютъ на новые союзы, заключаемые на основаніи германскихъ дѣлъ. Выводимыя изъ этого заключенія также ложны, какъ и доводы.

„Положеніе, принятое с.-петербургскимъ кабинетомъ относительно польскихъ дѣлъ, согласно съ единодушнымъ чувствомъ Россіи, совершенно ясно, и ни изъ чего не видно, чтобы онъ былъ намѣренъ уклониться отъ него.

„Чувства **ГОСУДАРЯ** къ его польскимъ подданнымъ не измѣнились. Въ своей заботливости объ ихъ благосостояніи, **ЕГО ВЕЛИЧЕСТВО** объявилъ, что Онъ считаетъ первымъ долгомъ Своимъ приступить къ возстановленію вещественнаго порядка. Опытъ этихъ двухъ лѣтъ показалъ, что нельзя основать ничего прочнаго на почвѣ, взволнованной анархическими страстями. Въ отношеніи къ дипломатическому вопросу, Императорское правительство остается при своемъ рѣшеніи

*) Изъ числа 680 чел., 29 оставлено тяжело раненыхъ въ Файславицахъ, 17 полковникъ Емановъ взялъ съ собою въ крѣп. Замосць, затѣмъ остальные 634 чел. доставлены въ Люблинъ.

cych ocalały za wsią. Cała ta znakomita rozprawa jazdy trwała godzinę.

Jednocześnie też podpułkownik Bremzen z piechotą, postępując najforsowniejszym marszem, z żalem jednak niemógł zdążyć na rozprawę, lecz kapitan Kaliński, który szedł z kozakami na czele kolumny, schwytał cały obóz Taczanowskiego w liczbie 20 wozów. Rozbicie nieprzyjaciela było zupełne: cała przestrzeń między wsiami Zdrowa, Jackowice, Ligotna i drogą żelazną, usiana była trupami; do samych Kruszyn przywieziono 90 rannych; oprócz tego wielką liczbę porozwożono do okolicznych obywateli. U nas zabito 1 huzara, raniono 11 huzarów i junkra od kozaków Biriukowa; koni zabito 6 i raniono 7. U nieprzyjaciela, strata w zabitych i rannych bardzo wielka; podług zebranych później wiadomości, cała pozostała jazda złożywszy broń we w. Prusińcach, otrzymała rozkaz Taczanowskiego rozejść się do domów. Ocalała nieznacząca część piechoty złożyła broń w lasach i rozpierzchła się. Sam Taczanowski uciekł za granicę. Odbito u nieprzyjaciela 60 koni, mnóstwo broni, cały obóz i wzięto 65 jeńców.

Poczytuję za obowiązek zwrócić uwagę waszéj ekscellencji, na nadzwyczajne trudy doznane przez piechotę, przy tém natarczywém ściganiu, która zrobiła we 32 godziny 134 wiorsty po piaszczystych dróżkach wiejskich. (Inw. Ros.)

Czytamy w „Inwalidzie Ross.“: Tylko co otrzymaliśmy szczegółowe doniesienia o rozbiciu połączonych band Kruka, Krysińskiego, Rudzkiego i Wagnera, przez oddziały pułkownika Emanowa i podpułkownika Sołłohuba, 12 sierpnia, jakowe śpieszymy podać w autentyku.

Potyczka ta, w któréj powstańcy, jak wiadomo, zostali tak strasznie pobici, miała miejsce o 23 wiorsty od Lublina, między w. Dorohuczem nad Wieprzem, Biskupicami na chełmskiém szosse i Wojsławicami na krasnystawskiém szosse; samo pole bitwy przedstawiało falowatą miejscowość lewego brzegu rz. Wieprza, na któréj w połowie odległości między Wojsławicami i Biskupicami leżącemi od siebie o siedm wiorst, na prawo od drogi ciągnie się wojsławicki las, długości $2^1/_2$ wiorst i szerokości blizko $1^1/_2$ wiorsty; na prawo miejscowość zupełnie otwarta ku r. Wieprz i w. Dorohucza, oprócz niewielkiego gaju między Biskupicami i Wieprzem, a na lewo od wojsławickiego lasu w niejakiéj odległości, zaczynają się już obszerniejsze lasy. Owoż w wojsławickim lesie oddziały nasze otoczyły powstańców.

Raport naczelnika Tomaszewskiego oddziału, pułkownika Emanowa, do naczelnika lubelskiego wojennego oddziału, z 16 sierpnia.

W dopełnieniu raportów moich pod N. 232 i 234 donoszę waszéj ekscellencji, iż partje Rudzkiego i Wierzbickiego, z Piotrkowa rzeczywiście ruszyły na Turobin, lecz za przybyciem mojém do Wysokich, zwróciły się nazad na ww. Chrzczonow, Żukowo, Gardzienice, Stróże i daléj przez chełmskie szosse; późniéj złączywszy się z partjami Kruka i Krysińskiego zwróciły nazad na Dorohucz, Oleśniki i Wolę Idzikowską.

W Gardzienicach spaliły one most, lecz to mię nie zatrzymało. W czasie odpoczynku, w pół godziny, przy pomocy mieszkańców, urządziłem nowy most, po którym przeszły wojska na drugą stronę.

Z Gardzienicy posłałem 2 seciny kozaków śladami za partją, a sam poszedłem prosto do Wojsławic i zwróciwszy stamtąd na Biskupice, postrzegłem w odległości od siebie o 100 kroków, wielką partję powstańców, ciągnącą od w. Woli Idzikowskiéj do niewielkiego lasu między Wojsławicami i Biskupicami. Z półszwadronem ułanów, 30 objeszczykami i jedném działem dońskiéj N. 1 baterji, zostawiwszy piechotę, wyleciałem naprzód, zająłem na przodzie wyniosłą pozycję i dałem ognia do kolumn powstańców granatami. To było koło godziny 10 z rana.

Powstańcy zatrzymali się, uszykowali ku nam front, wyprowadzili swoję jazdę i rozsypawszy łańcuch strzelców, poczęli spuszczać się w dolinę nas rozdzielającą.

Piechota nasza wówczas tylko co podchodziła do Wojsławic i zdążała biegąc na pozycję. Wyprzedziwszy piechotę, drugie konne działo tejże baterji, będące w arjergardzie, przyszło na pozycję i dało ognia kulami. Ruch nieprzyjaciela stał się niepewnym, i skoro tuż potém z tyłu jego pokazały się 2 seciny kozaków, którzy przybyli na wystrzały z Dorohucza, nieprzyjaciel uszykował się w uprzednim swym kierunku i wszedł do lasu, niewiedząc przy tém gdzie są główne moje siły. Dla atakowania lasu wydałem następne rozporządzenie: 3-ą strzelecką rotę Archangelogrodzkiego pieszego pułku rozsypałem w łańcuch, dodałem jéj jako rezerwę tegoż pułku 4, 7 i 10 roty i poruczywszy dowództwo majorowi Władyczkowi, rozkazałem mu atakować las z frontu od Wojsławic.

Roty: 1-ą strzelecką, 1-ą i 2-ą linjowe tegoż pułku przy 2 działach bateryjnéj baterji 5-éj artyleryjskiéj brygady i półszwadronu ułanów pod dowództwem podpułkownika Ogolina posłałem po biskupickiéj drodze i rozkazałem oddziałowi temu stać z lewéj strony lasu i pomagać kartaczami atakować z frontu; a najbardziéj niedopuścić powstańcom przejść przez drogę biskupicką do sąsiedniego wielkiego lasu.

5-ą rotę tegoż pułku zostawiłem przy obozie na pozycji. Znajdującą się przy mnie jazdę: pół szwadronu ułanów i 30 objeszczyków posłałem na uprzednią pozycję powstańców i przez to wszedłem w styczność z dwiema secinami kozaków, którzy otoczyli las ze strony w. Trawniki *) i m. Biskupice; następnie, kiedy 3-a strzelecka rota zajęła brzeg lasu, pośpieszyłem z 2 konnemi działami na prawą stronę lasu, przyłączyłem się tam do kawalerji i przenosząc się po łańcuchu jéj z miejsca na miejsce, obstrzeliwałem las kartaczami i niedozwalałem powstańcom wyjść stamtąd.

Atakowani z frontu od Wojsławic przez 4 roty, zatrzymywani na lewo przez oddział podpułkownika Ogolina, a na prawo przez kozaków i kartacze, powstańcy rzucili się z lasu ku Biskupicom; lecz ja z dwoma działami i seciną kozaków byłem już w tamtéj stronie; wpędziłem ich na oddział podpułkownika Ogolina i kartaczami z dwóch stron, batalionowym ogniem i wspólném natarciem na piki i szable dwóch secin kozaków i półszwadronu ułanów, zapędziłem ich znowu do lasu. Wówczas otrzymałem wiadomość od nadlatującego kozaka, że nam na pomoc śpieszy oddział podpułkownika Sołłohuba. Pokazałem temu kozakowi miejsce, zkąd oddział powinien atakować las, posłałem go napowrót do podpułkownika Sołłohuba, a sam z działami i seciną kozaków pośpieszyłem na prawą stronę lasu, gdzie u mnie zostawały tylko pół szwadronu ułanów i objeszczycy. Zaraz też począł działać i podpułkownik Sołłohub.

*) Nad r. Wieprzem o 2 wiorsty wyżéj Dorohucza.

Nieprzyjaciel był w panicznym strachu i odtąd niepokazywał się już z lasu wielkiemi massami; wyskakiwały tylko niekiedy niewielkie konne partje, i ze wszystkich tych partyj uszło w moją stronę 9 ludzi i w stronę podpułkownika Ogolina 6 lub 7, a wszyscy inni zostali pozabijani; pozostali w lesie powstańcy właziłi na drzewa i chowali się w niedostępnych gęstwinach młodego sosnowego lasu.

Koło 5 godziny wieczorem strzelanie w lesie poczęło ucichać i ja posłałem tam kilku kozaków, pod dowództwem setnika Kołabuchowa krzyczeć „pardon“; to się powiodło, kozacy powrócili i przyprowadzili z 50 jeńców; posłałem ich znowu do lasu i dodałem im całą półsecinę kozaków, którzy byli przy osłonie dział, zostawiwszy tylko potrzebną liczbę dla nadzoru jeńców. Wtedy tłum powstańców ze 100 ludzi pieszych wybiegł z lasu i natknąwszy się na działa, zwrócił w stronę; przy działach niebyło swobodnéj jazdy i dla tego po dwóch strzałach kartaczami rozkazałem armatom pójść do obozu, a przysługę pod dowództwem setnika Ponomarowa puściłem z szaszkami na uciekający tłum; część z nich podniosła białą flagę na bagnecie od karabina i zdała się, a druga część została zrąbaną przez walecznych artylerzystów, przyczém u nas raniono 8 koni bagnetami.

Po téj utarczce koło godziny 6 wieczorem posyłałem do lasu z kozakami trębacza, aby dał hasło zbierania się; roty poczęły się zbierać i odchodzić do obozu w Wojsławicach, prowadząc przed sobą tłumy jeńców. Ostatnie roty wyszły z lasu koło 9, a przybyły do Wojsławic koło $9^1/_2$ godziny wieczorem.

Przybywszy do Wojsławic, rozkazałem obywatelowi i wójtowi gminy wysłać niebawem z okolicznych miejsc podwody dla zebrania rannych powstańców; a swoi zabici i ranni zostali wyniesieni na rękach.

Pokazało się u nas zabitych 4 i ranionych 7 żołnierzy; rannych powstańców od 7 do 9 wieczorem przywieziono do Wojsławic 153 ludzi, wielu też wówczas było odwieziono do Biskupic.

Na drugi dzień od samego rana, okoliczni mieszkańcy zbierali rannych powstańców i rozwozili ich do sąsiednich wiosek; liczba ich przy wyjściu naszém była do 400 ludzi; ilość zabitych z pewnością niewiadoma; lecz stanowczo można powiedzieć, iż prócz 15 lub 16 ludzi, którzy uciekli z lasu i oprócz jeńców, cała partja od 4 do 5 tysięcy została zniszczona.

Poleciłem dozór rannych dwom doktorom warszawskim, którzy byli u mnie przy oddziale pod aresztem za to, że niemieli prawnych pasportów, i zostawiłem ich przeto w Wojsławicach, obowiązawszy słowem honoru stawić się potém do waszéj ekscellencji; przyczém oddałem im wszystkie szarpie i wszystkie bandaże dla opatrzenia rannych powstańców.

Nazajutrz rano 13 sierpnia znowu posłano do tegoż lasu 10 rot piechoty dla zbierania broni; powróciły one koło 10 godziny z rana i przyprowadziły jeszcze ze 30 jeńców, następnie po obiedzie oddziały rozeszły się każdy wedle swego przeznaczenia.

Podług zapewnienia, jeńców, Kruk, Rudzki, Krysiński i Wagner zostali zabici. Połączone ich partje miały od 4 do 5 tysięcy ludzi. Wzięto w niewolę 680 ludzi *) i schwytano wiele koni, różnego rodzaju broni, korrespondencję i dwie chorągwie.

Wszystkie stopnie oddziału w bitwie téj święcie wypełniali swój obowiązek i godnie odpłacili powstańcom za sprawę żyrzyńską.

KOWNO.

Rezerwowego dywizjonu St. petersburskiego ułańskiego Najjaśniejszego króla bawarskiego pułku szeregowiec Andrzéj Wojtulewicz, w skutek odbytego nad nim doraźnego sądu wojennego, uznany został winnym ucieczki ze służby i przyłączenia się do bandy powstańczéj, w któréj zostawał przez trzy miesiące; za co on w skutek zatwierdzonego przez władzę miejscową wyroku sądu wojennego uległ karze śmierci przez rozstrzelanie 22-go zeszłego sierpnia w m. Poniewieżu gubernji kowieńskiéj.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

W „Journal de St. Petersbourg“ wydrukowano:

„Niejednokrotnie już wskazywaliśmy na knowania niektórych organów dziennikarstwa, mających na celu zwrócenie opinji publicznéj na taką drogę, która może doprowadzić tylko do mylnych pojęć.

„Tym sposobem gdy powtórne depesze trzech mocarstw o polskich sprawach były udzielone w Petersburgu, dzienniki zagraniczne jeden przed drugim usiłowały rozgłaszać, iż rząd rossyjski przyjmuje uczynione mu propozycje z niejakiemi tylko nieznaczącemi zmianami.

„Tym sposobem dodawano wiarogodności nadziejom, nie mającym stosunku do rzeczywistego położenia rzeczy, i kiedy odkryto prawdę, to niezbędnie nastałe za nią rozczarowania były eksploatowane w jak najnieprzyjaźniejszém znaczeniu przez tych mianowicie, którzy je przysposobili.

„Wówczas poczytaliśmy za użyteczne ostrzedz naszych czytelników o tych knowaniach.

„Wypełniamy też samą powinność i teraz, uprzedzając ich przeciw pogłoskom podobnego rodzaju. Z powodu rozporządzeń rządu rossyjskiego w sprawach Polski i Niemiec, cudzoziemskie dziennikarstwo wdaje się w nieskończone domniemania. Powiadają o radykalnych reformach, które jakoby powinny być niezwłocznie wprowadzone w Królestwie i Cesarstwie; wskazują na nowe związki, zawierające się na zasadzie spraw niemieckich. Wyprowadzone z tego konkluzje także są mylne jak i założenia.

„Położenie jakie przyjął gabinet petersburski względem spraw polskich, zgodnie z jednomyślném uczuciem Rossji, jest zupełnie jasne, i z nikąd niewidać, aby on miał zamiar uchylić się od niego.

„Uczucia **CESARZA** ku jego poddanym polskim nie zmieniły się. W pieczołowitości swéj o ich dobrobyt **NAJJAŚNIEJSZY PAN** oznajmił, iż On poczytuje pierwszym swym obowiązkiem przystąpić do przywrócenia porządku materjalnego. Doświadczenie tych dwóch lat pokazało, iż nic nie można osnuć trwałego na niwie wzburzonéj przez namiętności anarchiczne. We względzie kwestji dyplomatycznéj, rząd **CESARSKI** pozostaje przy swéj decyzji wypełnić swe międzynarodowe obowiązki,

*) Z liczby 680 ludzi, 29 zostawiono ciężko rannych w Wojsławicach, 27 pułkownik Emanow zabrał z sobą do tw. Zamościa, a pozostałych 634 ludzi odstawiono do Lublina.

исполнить свои международныя обязанности, но также поддержать право Россіи въ предѣлахъ трактатовъ.

„Что касается до дѣлъ германскихъ, то с.-петербургскій кабинетъ слѣдитъ за ними съ тѣмъ вниманіемъ, какого они заслуживаютъ, но также и съ благоволительною сдержанностью, согласною съ его преданіями и интересами. Россія можетъ только питать желанія въ пользу объединенія силы Германіи, на основаніи правъ и выгодъ всѣхъ составляющихъ ее государствъ. Ей столь же мало причинъ принимать мѣры противъ могущихъ произойти отъ того опасностей для нея, сколько и Германіи— быть на сторожѣ отъ опасностей со стороны Россіи.

„И такъ, распускаемые слухи не имѣютъ никакого основанія. Они свидѣтельствуютъ о крайнемъ легкомысліи, если не о злоумышленной преднамѣренности. Во всякомъ случаѣ, они могутъ только ввести умы въ заблужденіе, и мы, съ своей стороны, думаемъ, что назначеніе публициста состоитъ не въ распространеніи заблужденій, съ извѣстными цѣлями политическаго искусства, а въ изслѣдованіи истины и въ правомѣрной ея защитѣ.“ (Сѣв. Поч.)

Странный случай. Въ „Rigasche Zeitung,“ 19 (31-го) августа, пишутъ: 26-го іюля произошелъ на литовской границѣ, между Бауске и Бирзеномъ, замѣчательный случай, который нѣсколькимъ сотнямъ курляндскихъ защитниковъ отечества едва не стоилъ жизни и отъ дружескихъ рукъ. Шайка литовскихъ инсургентовъ, до 200 человѣкъ, вторглась въ Курляндію, и до такой степени ограбила нѣкоторыхъ жителей, что у нихъ не осталось даже пѣтуха, который бы на другое утро напомнилъ имъ о наступленіи дня. Узнавъ объ этихъ разбояхъ, управитель бранденбургскаго помѣстья Альтъ-Радена, служившій прежде въ прусской военной службѣ, собралъ въ нѣсколько часовъ, съ трехъ помѣстій, до 300 человѣкъ импровизованнаго ландвера, вооружилъ ихъ ружьями, косами и другими хозяйственными орудіями, и форсированнымъ маршемъ пустился вслѣдъ за инсургентами. Въ то же время выступило изъ Бауске и Бирзена стоящее тамъ войско, чтобъ отрѣзать шайкѣ отступленіе. Но повстанцы уже успѣли бѣжать, а войско наткнулось на преслѣдователей. Оно уже готово было дать по нимъ залпъ, какъ управитель бросился съ лошади и, махая бѣлымъ платкомъ, побѣжалъ къ командующему офицеру, чтобы вывести его изъ печальнаго заблужденія и сказать, кто они и съ какою цѣлю собрались. Не довѣряя, однакожъ, показанію неизвѣстнаго человѣка, офицеръ взялъ подъ стражу, какъ управителя, такъ и пятерыхъ изъ всадниковъ, и отправилъ ихъ для допроса и засвидѣтельствованія къ начальству, оставя всѣхъ остальныхъ подъ присмотромъ до полученія отвѣта. Отвѣтъ полученъ черезъ 12 часовъ—и все объяснилось къ всеобщему удовольствію. (Бирж. Вѣдом.)

ВИЛЬНО.

Изъ получаемыхъ извѣстій изъ разныхъ мѣстностей здѣшняго края видно, что радостные дни 26 и 30 августа празднуемы были вездѣ съ подобающею торжественностію и особеннымъ сочувствіемъ всѣхъ классовъ населенія, принимавшихъ участіе въ торжествѣ, и по мѣрѣ возможности содѣйствовавшихъ оному.- Описаніе подробностей празднествъ во всѣхъ городахъ было бы повтореніемъ менѣе или болѣе одного и того же. Вездѣ молебствія въ присутствіи властей, чиновниковъ, помѣщиковъ и городскаго сословія, церковные парады, угощенія для войска, иллюминаціи и т. п. Дѣло въ томъ, что мѣстное населеніе въ этихъ случаяхъ живымъ участіемъ и радостью доказываетъ самымъ убѣдительнымъ образомъ, что оно уже избавилось отъ террора бывшихъ подземныхъ властей и спѣшитъ открыто заявлять свои вѣрноподданническія чувства.

Но мы не можемъ пройти молчаніемъ, что волостные старшины крестьянъ-собственниковъ Вилейскаго уѣзда, въ числѣ 34 человѣкъ, находившіеся въ Вильнѣ 30 августа по случаю представленія ими всеподданнѣйшихъ писемъ, движимые чувствомъ благодарности къ Царю—Освободителю, въ этотъ день, въ 4 часа по полудни, отслужили благодарственный молебенъ въ св. Духовомъ монастырѣ въ Вильнѣ и изъявили желаніе, отъ имени всѣхъ крестьянъ, пожертвовать по 1 к. съ души, что составитъ 350 р. сер., на пріобрѣтеніе для Вилейской городской православной церкви двухъ иконъ: св. Александра Невскаго и св. Маріи Магдалины и двухъ хоругвій съ надписью: „отъ крестьянъ собственниковъ Вилейскаго уѣзда, въ память 1-го марта 1863 года.“

Въ Новоалександровскомъ же уѣздѣ, въ м. Ракишкахъ мѣстные крестьяне, собравшись цѣлымъ обществомъ, отслужили благодарственное молебствіе объ избавленіи отъ мятежа и въ благодарность за освобожденіе отъ крѣпостной зависимости, съ провозглашеніемъ многолѣтія **ГОСУДАРЮ ИМПЕРАТОРУ** и всему Августѣйшему Дому. Молебствіе совершалъ ракишскій деканъ, ксендзъ Рустейко.

Въ Минскѣ 26 и 30 августа, тамошнее еврейское общество угощало нижнихъ чиновъ (въ числѣ 5,300 чел.), виномъ и булками.

Точно также и въ Динабургѣ 30 августа жители города угощали нижнихъ чиновъ (въ числѣ 7,600 чел.) виномъ и булками. Городъ и сады въ Динабургѣ были иллюминованы великолѣпно, при чемъ по требованію многочисленной публики, въ крѣпостномъ саду былъ исполненъ четыре раза народный гимнъ: „Боже, Царя храни!“ и каждый разъ садъ и окрестности оглашались продолжительными кликами ура!—Въ этотъ день въ Динабургѣ и въ Новоалександровскѣ, въ мѣстныхъ синагогахъ происходило молебствіе, а потомъ съиграпъ гимнъ; по выходѣ же изъ синагоги, евреи на площади пили за здоровье **ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА**, храбраго войска и г. главнаго начальника края.

Въ Новоалександровскомъ уѣздѣ жители мѣстечка Солокъ и окрестныхъ деревень собрались въ большомъ числѣ въ Солокскій костелъ, гдѣ деканомъ Войткевичемъ и мѣстнымъ настоятелемъ ксендзомъ Пацевичемъ совершено было благодарственое молебствіе, по окончаніи котораго, на площади, когда военный начальникъ 1 стана поздравилъ народъ съ праздникомъ, раздались единодушныя восклицанія: „Да здравствуетъ нашъ Царь благодѣтель! Умремъ за него! Благодаримъ Его за всѣ милости и отеческія попеченія! Клянемся быть вѣрными всегда такъ, какъ и теперь!“

ale też zarazem podtrzymać prawo Rossji w obrębach traktatów.

„Co się tycze spraw niemieckich, gabinet petersburski postrzega je z tą samą uwagą, na jaką one zasługują, lecz też zarazem, z pobłażającą wstrzemięźliwością zgodną z jego tradycjami i interesami. Rossja może tylko mieć życzenia na korzyść zjednoczenia sił Niemiec, na zasadzie praw i korzyści wszystkich składających je państw. Dla niéj również mało jest przyczyn przedsiębrać środki przeciwko mogącym wyniknąć z tego powodu niebezpieczeństwom dla niéj, o tyle o ile i dla Niemiec—być na straży od niebezpieczeństw ze strony Rossji.

„Tak więc rozsiewane pogłoski niemają żadnéj podstawy. Świadczą one o nadzwyczajnéj lekkomyślności, jeśli nie o złomyślnych zamiarach. W każdym razie mogą one tylko wprowadzać umysły w błąd, i my z naszéj strony sądzimy, iż zadaniem publicysty jest, nie rozsiewanie obłędów, z pewnemi celami politycznéj zręczności, lecz badanie prawdy i prawidlowa jéj obrona.

— Dziwny wypadek. W „Rigasche Zeitung“ z 19 (31) sierpnia piszą: 26 lipca trafił się na granicy, między Bauskiem i Birzen ważny wypadek, który kilku secinom kurlandzkich obrońców ojczyzny omal nie kosztował życia i to z rąk przyjaznych. Banda litewskich powstańców do 200 ludzi wpadła do Kurlandji i do takiego stopnia zrabowała niektórych mieszkańców, że niezostało u nich ani koguta, któryby z rana przypomniał o zbliżającym się dniu. Dowiedziawszy się o tych rozbojach, rządca brandeburskiego majątku, Alt-Radena, który był uprzednio w pruskiéj służbie wojennéj, zebrał w kilka godzin, z trzech posiadłości do 300 ludzi improwizowanego landweru, uzbroił ich w karabiny, kosy i inne narzędzia rolnicze, i forsownym marszem ruszył w ślad za powstańcami. Razem też z Bauska i Birzen wyszło stojące tam wojsko dla odcięcia bandzie powrótu. Lecz powstańcy już uciekli, a wojsko natknęło się na ścigających. Ono gotowe już było dać przeciw nim ognia, gdy rządca rzucił się z konia i machając białą chustką, pobiegł do dowodzącego oficera, aby wyprowadzić go ze smutnego błędu i powiedzieć, kto oni byli i w jakim celu się zebrali. Niedowierzając jednak nieznajomemu człowiekowi, oficer wziął pod straż tak rządcę, jako też pięciu z jazdy i odesłał ich na egzamin i dla sprawdzenia do zwierzchności, zostawiwszy wszystkich innych pod dozorem aż do otrzymania odpowiedzi. Odpowiedź otrzymano we 12 godzin, i wszystko się wyjaśniło, z ogólném zadowoleniem.

WILNO.

Z wiadomości otrzymywanych z różnych okolic tutejszego kraju widać, że radośne dni 26 i 30 sierpnia obchodzone były wszędzie z należytą uroczystością i szczególném współczuciem wszystkich klass ludności, które brały udział w obchodzie i w miarę możności doń się przykładały. Opisywanie szczegółów uroczystości we wszystkich miastach byłoby powtarzaniem mniéj albo więcéj jednéj rzeczy. Wszędzie modły w obecności władz, urzędników, obywateli i stanu miejskiego, parady przed cerkwiami, ugaszczanie wojska, illuminacje i t. p. To główna, że ludność miejscowa w tych zdarzeniach, żywym udziałem i radością dowodzi w sposób przekonywający, że uwolnioną już została od terroryzmu byłych władz podziemnych i śpieszy otwarcie wyrazić swoje wiernopoddańcze uczucia.

Ale niemożemy przemilczeć, że starszyny włościan-właścicieli powiatu wilejskiego, w liczbie 34 osób, znajdujący się w Wilnie d. 30 sierpnia z powodu złożenia przez nich najpoddanniejszych listów, idąc za uczuciem wdzięczności dla CESARZA-Oswobodziciela, tegoż dnia o godzinie 4-éj po południu wysłuchali modłów dziękczynnych w monasterze św. Ducha w Wilnie, i wyrazili w imieniu wszystkich włościan chęć ofiarowania po 1 kop. z duszy, co wyniesie 350 rub. sr., na nabycie do wilejskiéj miejskiéj cerkwi prawosławnéj dwóch obrazów: św. Aleksandra Newskiego i św. Marji Magdaleny, oraz dwóch chorągwi z napisem: „od włościan-właścicieli powiatu wilejskiego, na pamiątkę 1 marca 1863 roku.“

W powiecie nowoaleksandrowskim, w m. Rakiszkach, włościanie miejscowi, zebrawszy się wszyscy razem, wysłuchali modłów dziękczynnych za wybawienie od powstania i na zawdzięczenie za oswobodzenie od poddańczéj zależności, przy czém odśpiewano modlitwę o długie lata **CESARZA JEGO MOŚCI** i całego Najjaśniejszego Domu. Modły odprawiał dziekan rakiski, ks. Rustejko.

W Mińsku 26 i 30 sierpnia, tameczna gmina żydowska ugaszczała żołnierzy (w liczbie 5,300 osób) gorzałką i bułkami.

Również i w Dynaburgu d. 30 sierpnia mieszkańcy miasta ugaszczali żołnierzy (w liczbie 7,600) gorzałką i bułkami. Miasto i ogrody w Dynaburgu były wspaniale illuminowane, przyczém na żądanie licznéj publiczności, w ogrodzie warowni wykonano cztery razy hymn narodowy. „Boże Cesarza chroń!“ a za każdym razem po ogrodzie i okolicach rozlegały się długie okrzyki ura! Dnia tego w Dynaburgu i w Nowoaleksandrowsku w synagogach miejscowych odbywały się modły, a następnie hymn wykonano; po wyjściu zaś z synagogi, żydzi na placu wznosili zdrowie **CESARZA JEGO MOŚCI**, mężnego wojska i p. głównego naczelnika kraju.

W powiecie nowoaleksandrowskim mieszkańcy miasteczka Sołok i wsi okolicznych zebrali się w wielkiéj liczbie do kościoła sołockiego, w którym dziekan Wojtkiewicz i miejscowy proboszcz ksiądz Pacewicz odprawili dziękczynne modły, po których ukończeniu, gdy na placu wojenny naczelnik 1 stanu winszował ludowi uroczystości, rozległy się jednogłośne okrzyki: „Niech żyje nasz **MONARCHA** Dobroczyńca! Umrzemy za Niego! Dziękujemy Mu za wszystkie łaski i ojcowską opiekę! Przysięgamy być wiernymi zawsze tak, jak i teraz!“

ОТЪ РЕДАКЦІИ.

Желающіе получить „Виленскій Вѣстникъ“ въ послѣдніе три мѣсяца, съ 1-го октября, благоволятъ заблаговременно адресоваться въ редакцію.

Цѣна за три мѣсяца, съ 1-го октября 1863 по 1-е января 1864:

въ Вильнѣ	3	руб. сер.
съ пересылкою	3 — 50	коп.
за одинъ мѣсяцъ безъ пересылки	1 —	сер.

Какъ же почтовое сообщеніе въ краѣ уже совершенно возстановлено, то редакція проситъ гг. подписчиковъ, получавшихъ доселѣ газету въ долгъ, о скорѣйшей высылкѣ слѣдуемыхъ ей денегъ.

OD REDAKCJI.

Życzący otrzymywać „Kurjera Wileńskiego“ za ostatnie trzy miesiące od 1-go października, raczą zawczasu zgłosić się do redakcji.

Cena za trzy miesiące od 1-go października 1863 do 1-go stycznia 1864:

w Wilnie	3	rub. sr.
z przesłaniem	3 — 50	kop.
za jeden miesiąc bez przesyłki	1 —	

Ponieważ już kommunikacje pocztowe w kraju zupełnie są ustalone, przeto redakcja uprasza pp. prenumeratorów, którzy dotychczas otrzymywali gazetę na kredyt, o jak najrychlejsze nadsyłanie pieniędzy należnych.

Wiadomości Zagraniczne.

Wilno, 4 września.

POGLĄD OGÓLNY.

Dzienniki paryskie nastają z większą niż kiedykolwiek mocą na zapewnienie powszechności, że arcy-książę Ferdynand-Maksymiljan już nieodzownie przyjął koronę meksykańską; depesza wyprawiona w przeszłą sobotę to jest d. 12 września z Londynu, ze swojéj strony tęż wiadomość potwierdza. Dziennik Niepodległość belgijska, który od początku okazywał oziębłość dla téj kandydatury, który podawał ją w wątpliwość, natrącając, że król Leopold odradzał zięciowi tak niepewne i niebezpieczne przedsięwzięcie, oraz twierdząc, że cesarz Franciszek-Józef tylko z niechęcią i przeciw przekonaniu przyzwoliłby na wyniesienie się na zawsze z Europy swojego brata: dziś pogląd swój zmienił i donosi, że nietylko arcy-książę Maksymiljan stanowczo koronę przyjął, ale że i król Leopold w tém postanowieniu zięcia swojego widzi uległość wyrokom Opatrzności i obowiązek spełnienia wielkiego posłannictwa, od którego uchylać się mu niewolno—i że cesarz Franciszek-Józef dalekim jest od stawienia przeszkód swojemu bratu do zdobycia sławy, któréj blask i na dom Habsburski spłynie. Nadto tenże dziennik uważa, że Anglja całym wpływem swoim zagrzewa arcy-książęcia do stanowczego działania. Uchwała junty meksykańskiéj, zapowiadająca, że w razie odmowy tronu przez arcy-książęcia, cesarz Francuzów mianować będzie panującego, niepozwala rządowi angielskiemu być w téj mierze obojętnym. Austrja zawsze była za wierną i poczytywana sprzymierzenkę Wielkiéj Brytanji; Francja, mimo przyjazne stosunki, jakie dziś między obu piérwszemi morskiemi państwami istnieją, uważana jest raczéj za współzawodniczkę, niż dobrą sąsiadkę połączonych królestw. W każdym więc przypadku gabinet londyński wolałby na tronie meksykańskim widzieć przedstawiciela Habsburskiego domu, niż członka lub lennika Napoleońskiéj dynastji. Te wszystkie przyczyny razem wzięte zdają się dziennikowi Niepodległość belgijska tak przekonywającemi, że już wątpić przestał w możliwość przyjęcia tronu meksykańskiego przez Ferdynanda-Maksymiljana. A chociaż rozumie, że niewszystkie jeszcze trudności zostały uprzątnięte, i że dopóki deputacja meksykańska uroczyście nie złoży arcy-książęciu uchwały junty i dopóki Ferdynand-Maksymiljan urzędowie przyzwolenia swojego nie objawi, nic z pewnością wyrzec nie można; jednak dla wytłómaczenia natarczywości dziennikarstwa paryskiego w uręczaniu, że przyjęcie korony jest niewątpliwe, podaje następne słowo zagadki. Cesarz Napoleon wié dobrze, że kamieniem węgielnym ustalenia nowego porządku rzeczy w Meksyku jest urządzenie skarbu; że marnotrawstwo i chciwość Juareza, pogrążyły w najopłakańszy nieład skarbowość meksykańską, że zatém bez ogromnéj pożyczki wynoszącéj 750 miljonów franków pomyśleć nawet o zaprowadzeniu porządku w nowém cesarstwie niepodobna. Wprawdzie jeśliby rząd francuzki dał rękojmię i zobowiązał się do odpowiedzialności za tę pożyczkę, ani paryscy, ani londyńscy pieniężni możnowładcy nie wahaliby się natychmiast złożyć wymaganą ilość; ale w téj mierze zachodzi trudność, że rząd dać téj rękojmi nie może bez uchwały izby poselskiéj, któréj otrzymanie jeżeli nie jest zupełnie niepodobne, to przynajmniéj będzie dla rządu wielce kłopotliwe. P. Fould ma to za sobą, że największa część téj pożyczki wpłynie do podskarbstwa francuzkiego, już to na zaspokojenie słusznych dopominków jeszcze przed wojną, już to jako zwrót nakładów na obecną wyprawę. Dziennik Indépendance belge do tego stopnia teraz uwierzył w przyjęcie korony, że zaprzecza słowom przez Memorjał dyplomatyczny, jak wiadomo organ Austrji, przypisywanym królowi: „że arcyksiążę Maksymiljan dotąd tronu nie przyjął, bo namyśla się, a jeżeli dojrzale i głęboko rozważy korzyści i niebezpieczeństwa uczynionego mu przełożenia, odmowa jest prawdopodobniejszą niż przyjęcie.“

Inne wiadomości z Paryża nie zwiastują nic tak dalece ważnego. Monitor powszechny w przeszły czwartek d. 10 września uwiadomił, że poseł francuzki przy dworze rossyjskim, książę Montebello, otrzymał pozwolenie na dwumiesięczny przyjazd do Francji, czego stan zdrowia jego małżonki wymaga. Urzędowy dziennik dodaje, że książę Montebello przebędzie właśnie ten czas we Francji, w którym n. cesarz Aleksander ma znajdować się w Moskwie i w Krymie.

Podług wiadomości paryzkich, podobnież z przeszłego czwartku, 10 września wieczorem, Napoleon III odjechał do Biarritz, gdzie przepędzi cały wrzesień, a w początkach października przeniesie się z dworem do Compiègne, gdzie czynią się już przygotowania na jego przyjęcie.

W Prusiech trzy przedmioty zwróciły powszechną uwagę: najprzód zwołanie izb, powtóre list hrabiego Schwerina, dawniejszego ministra spraw wewnętrznych, będący w związku z kierunkiem przyszłego sejmu, i nakoniec kongres statystyczny d. 6 września otworzony w Berlinie.

Co do piérwszego, przedstawienie ministrów do króla, w skutek którego podpisany został dekret rozwiązania izby poselskiéj i wezwanie do wyboru nowych posłów, dało powód znacznéj liczbie rządów niemieckich, a na ich czele rządowi austrjackiemu, do wystąpienia z zarzutem przeciw wyrażeniu: „że zjazd panujących we Frankfurcie usiłował poniżyć (verkümmern) stanowisko Prus, jako państwa niemieckiego i europejskiego.“ Przynajmniéj dziennik wiedeński Wieczorna poczta, zapowiada protestacje tego rodzaju. Gazeta krzyżowa, znany organ pana von Bismarck, pod dniem 9-m września zbijając ten zarzut mówi: „że Poczta wieczorna zapowiada reklamację ze strony Austrji i jéj sprzymierzeńców, z powodu wyrazów umieszczonych w przedstawieniu ministrów pruskich do króla, o zamiarze poniżenia Prus, jako państwa niemieckiego i europejskiego. Czyż p. Schmerling i hr. Rechberg chcieliby zabronić ministrom pruskim swobodnego i szczerego wypowiedzenia przed królem i narodem swych przekonań o projektach reformy austrjackiéj? Czyż cesarz Franciszek-Józef sam nie wyrzekł świeżo w obec całéj ludności wiedeńskiéj, że we Frankfurcie, o czém zresztą nikt nie wątpi, był najgorętszym przedstawicielem widoków austrjackich? Czyż więc i gabinet pruski niema prawa, a nawet obowiązku objawić swego zdania o tém, na czém najwięcéj zależy ojczyźnie? Czyż rzeczywiście hr. Rechberg wystąpi z reklamacją?

„Sądząc z dotychczasowego postępowania tego męża stanu, przeświadczeni jesteśmy, że on mianowicie nigdy nie wierzył w powodzenie austrjackiego projektu reformy, ani w to, aby Prusy przystąpić do niego miały. Jedyny cel, jaki sobie osięgnąć zamierzył, na tém głównie polegał, aby Prusy odosobnić w Niemczech i zaszkodzić im ile można w odnowieniu Związku celnego. Jeżeli przemawiamy z taką otwartością, to dla tego, że nie jesteśmy bynajmniéj w zasadzie przeciwnikami Austrji, lecz że raczéj pragniemy z nią zgody i porozumienia się pod względem handlu z południowemi krajami niemieckiemi.“

Co do przedstawienia ministrów pruskich, w skutek którego zapadł dekret rozwiązania izby poselskiéj i otworzenia nowych wyborów, zauważyć należy, że też wybory odbędą się około połowy października, ponieważ konstytucja zakreśla 60 dni czasu między rozwiązaniem izby a przystąpieniem do wyboru nowych posłów.

Wiadomo, że ostatnia izba poselska składała się z 3-ch głównych odłamów: foedalnych, wyzwolonych i postępowych. Hr. Schwerin, zajmujący ważną posadę ministra spraw wewnętrznych w gabinecie Hohenzollern-Auerswald, miany był za głównego doradcę oświadczenia, wydanego w roku 1858-m przez króla Wilhelma, wówczas jeszcze rejenta. Dziś zapytany przez swoich politycznych przyjaciół, jakiéj drogi trzymać się nadal zamyśla, znalazł potrzebę wytłómaczyć się przed krajem.

Po wynurzeniu więc politycznym przyjaciołom swoim wdzięczności za ufność, jaką w nim pokładają, i otwartość, z jaką go zapytują, oświadcza, że jak w przeszłości, tak i teraz postara się o najsumienniejsze spełnienie obowiązków swoich względem króla i ojczyzny. „I dziś jeszcze, mówi, najmocniéj wierzę, że rząd wyzwolony, szanujący konstytucję, jedynie zdoła zapewnić przyszłość ojczyzny i chwałę dynastji; że wszystkie pochopy rzucenia naszego rozwoju na nowe drogi rozmijające się z ustawą zasadniczą, pękną o zdrowy rozum ludu pruskiego, tchnącego duchem monarchicznym, byleby przedstawicielstwo narodowe nie tylko nie przekraczało granic praw sobie służących, czego dotąd bynajmniéj nie uczyniło, ale nadto postępowało w ich obrębach mądrze i umiarkowanie.

„Nie przyszłoby może do tak drażliwych zatargów między ministrami i narodem, nad którémi wszyscy boleją, gdyby od samego początku więcéj zwracano uwagi na rzeczywiste położenie monarchji pruskiéj, tak niedawno jeszcze wprowadzonéj na tor konstytucyjny, i gdyby mniéj upędzano się za prawami, mającemi tylko teoretyczną doniosłość.

„Nikt nie zaprzeczy, że w obecnéj chwili odgrzebywanie dawnych uraz i wzajemnych obwinień nie doprowadzi do niczego, że raczéj, mojém zdaniem, cała usilność stronnictwa wyzwolonego wytężona być powinna na przywrócenie warunków konstytucyjnego bytu, na czujność nad zarządem skarbowości i na stosunki polityczne. Aby dojść do tego, mniéj należy zaprzątać się naukami oderwanemi, jak zgłębieniem rzeczywistego położenia królestwa.

„Trudno jest dziś określić, w jaki sposób zgodnie z temi zasadami, rozmaite odłamy stronnictwa wyzwolonego skupić się mają w blizko przyszłych wyborach, a tém niepodobniejsza jeszcze sformułować stanowczy wyborczy programat.

„Co do wiadomości, czy i do jakiego stopnia stronnictwo konstytucyjne zdoła wspólnie działać ze stronnictwem postępowém, tylko dalsze postępowanie tego stronnictwa i zachowanie się rządu rozstrzygnąć to potrafią.

„Stronnictwo wyzwolone wspólnie działać powinno z postępowém w przedmiotach wprost odnoszących się do zadań konstytucyjnych i rozporządzeń tyczących się prassy. Ale pod względem polityki zagranicznéj, organizacji wojennéj i wewnętrznej, rozmaitość zdań utrzyma się i nadal, chybaby stronnictwo postępowe zmieniło swój sposób widzenia, lub odłamy izby inaczéj się skupiły.

„Co do mnie, każdy przekonanym być może, że skoro ujrzę właściwość czasu, skoro zaświta w duszy mojéj nadzieja, że potrafię usiłowaniem mojém w uorganizowaniu stronnictwa konstytucyjnego zasłużyć się królowi i ojczyźnie, najchętniéj i najgorliwiéj poświęcę pracę moję temu pożądanemu celowi.“

Co do kongresu statystycznego, piérwsze trzy dni zeszły na zatrudnieniach porządkowych. Minister spraw wewnętrznych hr. Eulenburg zagaił prace kongresu krótką mową, któréj jeszcze dzienniki nie powtórzyły. Zgromadzenie wybrało ministra na prezesa honorowego, rzeczywistym zaś został p. Engel, dyrektor berlińskiego statystycznego biura. Nazajutrz d. 7-go król dał posłuchanie członkom kongresu, którzy, wróciwszy do miejsca posiedzeń w izbie panów, stosownie na ten koniec urządzonéj, przystąpili do wybrania komissji międzynarodowéj mającéj głównie rozstrząsnąć, jaki kraj

jakie główne gałęzie statystyki najpilniéj opracowywać powinien. Na 3-m z rzędu posiedzeniu d. 3 września był obecnym królewicz-następca, któremu na wniesienie delegowanego hiszpańskiego, kongres wynurzył wdzięczność za uczyniony sobie zaszczyt. Przystąpiono następnie do właściwych zatrudnień. Margrabia d'Avila odczytał sprawozdanie o stopniu, na jakim znajduje się obecnie statystyka Portugalji; p. Farr przedstawił podobnyż obraz co do Anglji, a p. Maurer co do wielkiego księstwa Hesskiego. Jeżeli, jak spodziewać się godzi, prace wszystkich zgromadzonych statystyków europejskich odpowiedzą wysokości nauki, przyniosą one rzeczywisty pożytek i dzielnie przyczynią się do udoskonaleń społecznych, dla których dane statystyczne są tak niezbędne.

W Austrji, prócz niepewnéj jeszcze wiadomości o wyjeździe cesarza Franciszka do Pesztu dla nadania sprawie węgierskiej pojednawczego kierunku, a to w skutek usiłowań barona Eötvös, sejm siedmiogrodzki ukończył swe obrady. Niemamy jeszcze szczegółowego o nich sprawozdania, ale to przynajmniej pewna, że zapadła już uchwała równouprawnienia obrządków i narodowości rumańskiej ze wszelkiemi innemi obrządkami i narodowościami wielkiego księstwa.

W Anglji zdaje się panować w świecie politycznym głęboka cisza. Królowa bawi jeszcze w Niemczech, ministrowie rozjechali się w rozmaite strony; jest to właśnie pora wczasow filozoficznych, którym wyższa społeczność angielska, wolna od niepokojów politycznych oddawać się zwykła. Stowarzyszenie brytańskie wzrostu nauk ścisłych, zasiada teraz w Newcastle i pod przewodnictwem znakomitego Murchisona w wydziale geografji i etnologji poruszyło wielkiéj wagi pytanie: czy plemię murzyńskie zdolne jest do równouprawnienia z plemieniem białém? Podamy w następnym N-rze Kurjera sprawozdanie dziennika Times z tych ważnych rozpraw, a tymczasem doniesiemy tylko dla pociechy czytelnikom, że nędza w powiatach lankashirskich, dzięki żelaznéj pracy opiekunów i szczodrobliwości wyższych warstw narodu angielskiego, wielce się zmniejszyła. Dodaje otuchy wiadomość w ciągu bież. tygodnia otrzymana, że zbiór bawełny w Indjach Wschodnich jest nadzwyczaj obfity i wkrótce zasili rękodzielnie angielskie i napełni je życiodawczą działalnością.

We Włoszech wszystko idzie zwykłym trybem. Sieć dróg żelaznych coraz rozlegléj i gęściej okrywa półwysep; nawet Sardynja z wielkim na przyszłość dla siebie pożytkiem doczekała się że w Londynie podpisano umowę nowego towarzystwa, które zobowiązało się zbudować drogi żelazne łączące z sobą najważniejsze jéj miejscowości.

Włochy straciły znakomitego męża w osobie Józefa Lafarina wice-prezesa izby poselskiéj i prezydenta zgromadzenia narodowego, który umarł w Turynie 4 września o pół do 10-éj z rana. Gazeta Urzędowa królestwa poświęca jego pamięci następne słowa żalu: „Był to mąż znakomity i wysoko zasłużony krajowi przez ciągłe i sumienne prace, a mianowicie przez pomoc oddawaną hrabiemu Cavour w urzeczywistnieniu jego zamiarów. Rząd królewski szczerze boleje nad tą ciężką stratą, a Włochy za otrzymane z rąk zmarłego dobrodziejstwa, zachowają we wdzięcznéj pamięci imię tego cnotliwego współobywatela.“

Włochy.

Medjolan, 28 sierpnia. Junta municypalna w obawie, aby rocznica aspromoncka przypadająca w dniu jutrzejszym, nie wywoła jakich objawów lub rozruchów, porozumiawszy się z innemi władzami, rozkazała stanąć pod bronią części gwardji narodowéj. Dzisiejszéj nocy kwestura zagarnęła ogromną liczbę włóczęgów, już to na polu marsowém, już po karczmach pokątnych.

Turyn, 30 sierpnia. Dzień wczorajszy minął bez objawów przeciw rządowi.

Od 1 września wchodzi w działanie konwencja pocztowa zawarta między Włochami i Portugalją.

Według pogłosek, które jednak należy przyjmować z niejaką ostróżnością, zmiany dyplomatyczne nie ograniczą się na przeniesieniu margrabiego de Bella do Lizbony.

Zbójectwo w krajach neapolitańskich mimo świeże klęski, nie przestaje popełniać wszelkiego rodzaju niegodziwości. Opieszałość z jaką rząd francuzki postępuje w oddaniu Cyprjana La Gala, ozuchwala reakcję, która wmawia zwolennikom swoim, że Francja chętnie widziałaby powrót na tron Franciszka II.

Jutro nowa fregata pod nazwą Gaeta spuszczona będzie na morze w Castellamare. Królewicz Oddon ma znajdować się na téj uroczystości. Zdrowie młodego książęcia wzmocniło się w sposób najpożądańszy, tak że już bez znużenia mógł wejść na szczyt Wezuwjusza.

Gałąź drogi żelaznéj między Bergamo i Lecco została ukończona i wkrótce będzie otwarta.

Dziennik paryzki Patrie umieścił następny list pisany z Turynu d. 1 września:

„Odwołanie sir James Hudsona dało powód do polemiki i do ciekawych objaśnień tyczących się wyprawy Garibaldiego zakończonéj przegraną pod Aspromonte. Polemikę zagaił dziennik Morning Post. W gwałtownym artykule przeciw hrabiemu Russell, wyliczył usługi złożone Anglji przez sir Hudsona. Dziennik Monarchia nazionale, organ b. prezesa rady, sądził, iż powinien był odpowiedzieć Morning Post.

Ten zamiar niemógł podobać się Anglji; była ona natychmiast o tém uwiadomioną i sir James Hudson podjął się cały zamach zniweczyć. Zważywszy trudności wykonania, przyznać należy, że niewiele pracy należało podjąć posłowi angielskiemu, do udaremnienia podobnego zamachu.

Dziennik Monarchia nazionale zarzuca więc sir J. Hudsonowi, że zmienił ten projekt na wojnę. Sir James Hudson, postarał się o nową odpowiedź Morning Post zbijającą to oskarżenie. Na tém rzecz dziś zatrzymała się, z wielkiém zgorszeniem mężów stanu, którzy widzą rozgłoszone zamachy, które tajemnica miała na zawsze pokrywać. Wyznać należy, że te odkrycia nie mogą być korzystne ani dla sir James Hudsona, ani dla p. Rattazzi, podają bowiem w wątpliwość głębokość polityki ministra włoskiego. Wyprawa była sama z siebie niemożliwa, a w każdym razie bardzo dla Włoch niebezpieczna.

Rzeczona polemika obudziła dużo ciekawości; toczy się ona daléj, i rzecz oczywista, że skończy się dopiéro w parlamencie; lecz być może, iż sir James Hudson i Rattazzi osobiście w niéj wezmą udział.

— Dziennik Opinione donosi z Turynu pod dniem 4 września, o niezwłocznem ogłoszeniu kilku dekretów w przedmiocie skarbowym. Jeden z nich ma zniżyć opłatę od wywozu oliwy, siarki i szmat.

— Donoszą z Neapolu, że sprawa księżny Sciarra Barberini i pana di Quatromani już została przed sąd wytoczona. Oskarżyciel rządowy usiłował dowieść, że p. Quatromani winnym jest spisku, a że księżna była jego wspólniczką.

— Dziennik turyński Armonia w następnych słowach oznajmuje o wydaniu d. 10 sierpnia przez ojca św. encykliki, do kardynałów, arcy-biskupów i biskupów włoskich:

Ojciec ś. Pius IX wysłał d. 10 sierpnia encyklikę do kardynałów, arcy-biskupów i biskupów włoskich, w któréj opłakuje okrutną i świętokradzką wojnę wypowiedzianą kościołowi, głównie we Włoszech przez rząd podalpejski.

Dzienniki zagraniczne podały sam tekst téj encykliki; lecz dla zrozumienia tego pisma, sądzimy iż dosyć będzie przytoczyć następny wyjątek z dziennik paryzkiego Temps.

Znajdujemy w turyńskim klerykalnym dzienniku Armonia nową encyklikę Piusa IX, wydaną do wyższego duchowieństwa włoskiego; nie sądzimy wszakże, aby powtórzenie tego pisma, nadzwyczaj obszernego, a niczém nie różniącego się od zwykłych manifestów dworu rzymskiego, mogło przynieść jaki pożytek. Są to ciągle też same narzekania „z powodu szerzenia się błędów najpotworniejszych i najstraszliwszych, z powodu obrzydliwéj powodzi wszystkich występków i zbrodni;“ też same narzekania na świat w ogólności, a osobliwie na rząd włoski.

Zapowiadano, że encyklika powstaje na dążności duchowno-wyzwolone, myślano więc, że zmierza ku naganie niektórych mów mianych na zjeździe mechlińskim. Rzecz ma się zupełnie inaczéj; słowa encykliki zwrócone są do téj części niższego włoskiego duchowieństwa, która zespoliła się z ruchem narodowym.

Francja

Paryż, 30 sierpnia. Piszą z téj stolicy do dziennika Indépendance Belge:

Rada ministrów, albo raczéj dwa jéj posiedzenia, które odbyły się wczoraj, jedno po drugiém w St. Cloud—jeżeli wierzyć należy dosyć prawdopodobnym wieściom, były wyłącznie poświęcone rozbiorowi spraw amerykańskiéj i meksykańskiéj. Mówiono już o tém wczoraj. Jeżeli krążące dziś pogłoski mogą być wzięte za wskazówkę usposobienia rządu, należy prędzéj lub późniéj oczekiwać uznania południa przez Francję. Wszakże jest to twierdzenie, którego potrzeba słuchać z tém większą oględnością, że rząd francuzki będzie musiał zastanowić się głęboko, nim ośmieli się rozjątrzyć w tak wysokim stopniu gabinet washingtoński.

Wiadomości tyczące się usposobień rządu związkowego są ciągle bardzo sprzeczne, i gdy z jednéj strony utrzymują, że żadnéj ustnéj nawet uwagi pan Seward nie uczynił hrabiemu Mercier, ani p. Dayton panu Druyn de Lhuys, oto inni zapewniają i to z rozmaitych źródeł, że tekst protestacji rządu związkowego znajduje się już w ręku jego przedstawiciela w Paryżu.

W żadym razie niepodobna zapoznawać skutku, jaki założenie cesarstwa w Meksyku sprawiło w Stanach Zjednoczonych. A tém mniéj prawdopodobieństwa gwałtownych środków, do jakich rzuci się rząd washingtoński, w razie uznania Południa.

Nigdy też dola Meksyku nie była narażoną na większą niepewność, do tego stopnia, że w obec wątpliwości, czy arcy-książę Maksymiljan przyjmie koronę, ani tego nawet powiedzieć nie można, czy kraj zdobyty przez żołnierzy francuzkich, będzie rzecząpospolitą, czy monarchją. Tymczasem utaić już niepodobna ciężkich kłopotów i zobowiązań wszelkiego rodzaju, które zajęcie Meksyku zamienią na drugą sprawę rzymską i dosłównie Francuzów uczynią jeńcami zwyciężonych przez nich Meksykanów.

Wiadomo, że junta przywróciła w Meksyku order N. Panny Guadelupskiéj. Rozdany on będzie żołnierzom francuzkim, a nawzajem Meksykanie, którzy walczyli przeciw Juarezowi otrzymają świeżo ustanowiony medal na pamiątkę za-atlantyckiéj wyprawy.

— Paryż, 31 sierpnia. Monitor Powszechny umieścił dziś dekret cesarski następnego brzmienia:

Art. 1. Ustanawia się medal pamiątkowy, wyprawy meksykańskiéj w latach 1862—1863-m.

Art. 2 Medal będzie srebrny w przecięciu zawierający 30 millimetrów.

Z jednéj strony przedstawi wizerunek cesarza, z napisem w otoku: Napoleon III cesarz, a z drugiéj: Wyprawa meksykańska 1862 — 1863, oraz nazwy Cumbres, Cerro Borrego, San Lorenzo, Puebla, Mexico, Z obu stron napisy otoczone będą wieńcem laurowym.

Art. 3. Osoby posiadające ten medal nosić go będą na piersi z lewéj strony zawieszony na wstędze białéj z krzyżującym się brzegiem barw czerwonéj i zielonéj; we środku zaś przedstawiony ma być orzeł meksykański trzymający węża w dziobie.

Art. 4. Cesarz udzieli ten medal wszystkim, co należeli do wyprawy, na przedstawienie właściwych ministrów.

Dziennik Indépendance belge umieszcza z Paryża pod d. 31 sierpnia następne wiadomości:

Zauważano, że Constitutionel w piśmie dość długiém o przyszłości Meksyku, wczoraj ogłoszoném, nie wspomniał nawet imienia arcy-książęcia Maksymiljana. Zdawałoby się to potwierdzać, że przyjęcie przezeń berła, jest teraz niż kiedykolwiek wątpliwszém i że dostać się ono może nowemu kandydatowi.

Minister wojny upoważnił jednego z jeneralnych inspektorów kopalni francuzkich, do wybrania inżynjerów dobrze usposobionych do zaprowadzenia wielkich robót w bogatych kopalniach meksykańskich, z których dotąd korzystał rząd Juareza.

Wybór jenerała Kalergis na przeprowadzenie do Grecji króla Jerzego 1-go natrafił na wielki opór w Atenach. Zarzucano przedewszystkiém jenerałowi jego dążności francuskie; z tego więc powodu poseł angielski pan Scarlett silnie wystąpił przeciw jego naznaczeniu, przynajmniéj dyplomacja angielska wdana była w tę robotę. Wzniecone trudności około mianowania jenerała Kalergis ustały dopiéro za nadejściem rozkazu z Londynu, aby temu nie przeszkadzać.

Dwaj członkowie parlamentu rumańskiego, pp. Pano i Branovo, upoważnieni zostali do bronienia we Francji i przed innemi rządami europejskiemi sprawy przedstawicielstwa multańko-wołoskiego, przeciw książęciu Kuza. Ponieważ Pano jest kardzo ubogi, otworzono w Bukareszcie składkę na dostarczenie mu nakładów podróży. Książę Kuza, chcąc dać dowód, że jest pewnym siebie, zapisał się w summie 3,500 franków na tęż składkę, przeznaczoną na opędzanie rozchodów posłannictwa wymierzonego przeciw niemu.

Minister oświecenia rozesłał następny okolnik do prefektów:

„Dowiaduję się, że okolnik mojego poprzednika z dnia 13 maja 1861 o mianowaniu nauczycieli i nauczycielek szkółek początkowych, w znacznéj liczbie departamentów, nie spełnia się z właściwą troskliwością, i że niekiedy szkółki przechodzą pod kierunek osób, przed otrzymaniem nawet mianowań.

Mam zaszczyt prosić was, panie prefekcie, że jeśli jakie nadużycie lub opuszczenie miało miejsce pod tym względem, o przedsięwzięcie skutecznych środków do naprawy złego. Zechcesz więc pan wydać stosowne rozkazy inspektorowi akademji i pod koniec października przesłać mi ogólne sprawozdanie ze stanu téj gałęzi służby swego departamentu.

Zdarza się także, iż niektórzy z panów prefektów nie uwiadamiają mię o ważnych, wypadkach obchodzących pierwiastkowe oświecenie; tak dalece, że dopiéro z dzienników dowiedziałem się o zgorszeniach tak wielkich, że władza sądowa znalazła się zmuszoną poskramiać je z całą surowością. Nadal w żaden sposób miejsca to mieć nie powinno. Prawo, powierzając wam, panie prefekcie, oraz rektorowi, kierunek szkółek początkowych, w pańskim departamencie, uczyniło was moim bezpośrednim pomocnikiem; z tego powodu najściśléj jesteś pan obowiązany czuwać nad moralnością nauczycieli i uwiadamiać mię o wszystkich wypadkach, mogących mieć związek z przedmiotem ważniejszym nad wszystkie inne, w wychowaniu dzieci.

Jestem przekonany, panie prefekcie, że dosyć mi było przypomnieć te prawidła, aby na przyszłość najdokładniéj je zachowano. Proszę więc o poczynienie rozporządzeń, jakie uznasz za najprzyzwoitsze, abym co najprędzéj bywał zawiadamiany o wszyskiém, co wiedzieć powinienem. Chciéj pan przyjąć i t. d.

Paryż 26 sierpnia 1863. Minister narodowego oświecenia V. Duruy.

— Listy prywatne z Mexico dochodzą do dnia 14 lipca.

Bal dany przez wojsko francuzkie dla pań stolicy był wspaniały. Tańce przeciągnęły się aż do godziny 7 z rana. Miasto ma wywzajemnić się balem wojsku francuzkiemu. Przygotowania są ogromne.

Następnie marszałek Forey i hr. Dubois de Saligny, minister francuzki, podobnież wystąpią z balami. Te zabawy wybornie wpływają na ludność i ożywiają drobniejszy handel.

Stolica nie przestaje używać najgłębszéj spokojności. Pan Manuel Garcia Aguirre został mianowany prefektem politycznym; pan Miguel Azcarate prefektem municypalnym, a podpółkownik de Potier komendantem placu.

Paryż 1 września. Monitor powszechny umieścił dekret cesarski urządzający wyrób i sprzedaż chleba w Paryżu. Dotychczasowe przywilejeje udzielone piekarzom paryzkim zostały zniesione; wolno odtąd będzie każdemu wypiekać i przedawać chléb, bez żadnéj przeszkody; lecz z drugiéj strony, piekarze uwolnieni są od opłat, jakie dotąd wnosili. Ale na tém nie dosyć; powiémy późniéj osobno o urządzeniu piekarstwa dokonaném przez ten nowy dekret.

Dziennik wychodzący w Blois pod nazwą: Francja Środkowa, zawieszony został na dwa miesiące przez dekret 29 sierpnia, podpisany przez ministra spraw wewnętrznych pana Boudet, za umieszczenie fałszywéj wiadomości.

Listy pisane z Mexico zawierały błędne wiadomości o jenerale Miramon. Według nich, miał on oświadczyć się przeciw interwencji francuzkiéj i wylądować z pewną liczbą flibustjerów w Matamore. Wszakże prócz niemożności moralnéj, aby mąż tak powszechnie znany jak Miramon, miał wdać się w haniebną i pokątnie knowaną wyprawę, bez wezwania, bez programatu i bez chorągwi, najlepszym dowodem fałszu téj wieści, są ostatnie doniesienia, podług których, jenerał Miramon oczekiwany był w Mexico, dokąd jego małżonka już go poprzedziła, i urzędowie odwiedzoną została przez kr. Dubois de Saligny i przez marszałka Forey.

Zapewniają, że pakebot pocztowy Tampico, który wypłynąwszy z S-t Nazaire, dnia 5 sierpnia zatrzymał się w Martynice, wiezie depesze do marszałka Forey, oznajmujące jego blizki powrót do Francji. Ponieważ ten statek miał zawinąć do Vera-Cruz dopiéro 15 sierpnia, marszałek Forey ledwie pod koniec tegoż miesiąca mógł dowiedzieć się o zamiarach rządu względem siebie.

Depesza nadesłana z Egiptu uwiadamia: że fregata parowa Labrador zawinęła dnia 30 sierpnia z Tulonu do Aleksandrji i że ma zabrać na swój pokład posłów annamickich i natychmiast z nimi odpłynąć do Marsylji.

Paryż 2 września. Czytamy w Dzienniku des Débats:

Statek korsarski Stanów południowych zwany Florida zawinął kilka dni temu do Brestu i wysadził na ląd podróżnych, których zabrał ze spalonego przez siebie okrętu, niedaleko brzegów angielskich.

Dziennik miejscowy brestański wystąpił z tego powodu ze skargami, które pooczytujemy za uzasadnione. Rzeczywiście, byłoby rzeczą pożądaną, pozamykać porty francuzkie dla prawdziwych napastników morskich, boć Florida nie jest czém inném. Owóż naszém zdaniem, jest to rzecz zupełnie możliwa.

Przyznano zaiste Stanom południowym prawa strony wojującéj, ale oczywiście nie pod innym warunkiem, jak że zastosują się do przepisów prawa między-narodowego. Owoż jeśli w ostatnim razie, można utrzymywać, że Stanom południowym służy prawo uzbrajania korsarzów, ponieważ też Stany nieprzystąpiły do traktatu paryzkiego, niepodobna więc przypuszczać, aby korsarze uzbrajani przez Południe, przez wygórowaną pobłażliwość, postawieni być mieli na równi z okrętami wojennemi, i przywłaszczając sobie powagę sądów morskich, miały same rozstrzygać prawomocność swych zdobyczy. Niemają one prawa, jak to czynią, zatrzymywać natrafianych okrętów na morzu, zabierać ich ładunki, bez względu czy są własnością Amerykanów północnych, lub krajów neutralnych, i palić okrętów, wówczas kiedy kapitani marynarki każdego innego państwa, noszący mundur swego kraju i przedstawiający nierównie pewniejsze rękojmie uczciwości i bezstronności, byliby jednak, według przyjętego prawa morskiego, obowiązani odprowadzić swe zdobycze przed sądy morskie. Zaiste taka niedorzeczność cierpianą być nie powinna. Napróżno Południowcy przytaczać będą, że niemogą mieć sądów wojennych, ponieważ ich porty są w blokadzie. Do nich, nie do nas należy usunąć tę przeszkodę.

Niech uderzą na wojenne okręta amerykańskie i zmuszą je do zdjęcia blokady; służy im do tego wszelkie prawo; ale zabierać cudzej własności, bez wyroku prawnego, nie powinni.

Niewiémy, czy Florida zabrała towary należące do neutralnych; czy spalony przez nię okręt Southern Cross płynący z Mazatlan do Marsylji, z ładunkiem drzewa farbierskiego, wiózł własność francuzką; czy zatrzymany trzy-masztowy okręt Fleur-du-Para, dla umieszczenia na nim uwięzionych osób na spalonym statku, należał podobnież do którego z naszych obywateli; ale jeżeli te wszystkie okoliczności są pewne, podzielamy zupełnie zdanie dziennika bresteńskiego, że wpłynienie korsarza do tego portu, nastręcza władzom francuzkim doskonałą sposobność, dopomnienia się o wynagrodzenia krzywd i zasłużone ukaranie Floridy za tyle strat handlowi francuzkiemu wyrządzonych. Włożenie embargo na ten okręt, aż dopóki sąd nierozstrzygnie sprawy wynagrodzeń strat poniesionych przez naszych krajowców, zatrzymanie w zakładzie tegoż okrętu, nakoniec rozciągnienie na kapitana i jego podwładnych, kar, jakim podlegają korsarze, za wielokrotne pogwałcenia przez nich praw służących żeglarzom krajów neutralnych, byłoby tylko domierzeniem najściślejszéj sprawiedliwości.

Anglja.

Londyn, 29 sierpnia. Wykazy przywozu zboża w ciągu przeszłego miesiąca, dowodzą, jaki skutek miały przewidzenia o tegorocznych żniwach. Dowóz pszenicy i mąki wynosi 500,549 kwarterów, gdy tymczasem w lipcu roku przeszłego dostarczono do Anglji 1,285,331 kwarterow. Ilość nadesłana ze Stanów Zjednoczonych była jednak o 1/3 część mniejsza niż w odpowiednim miesiącu roku 1861. Utrzymywano niekiedy, że dowóz zboża z Ameryki nie zmniejszy się z powodu zniżenia ceny, jakaby na targach tutejszych zajść mogła; tymczasem teraźniejsze cenniki pokazują, że sama tylko obawa zniżenia była dostateczną dla Amerykanów do stanowczego wstrzymania dowozów. Od lipca zboże rzeczywiście spadło o na 10 sto; wkrótce postrzeżemy jak poradzą sobie rolnicy amerykańscy w utrzymaniu współzawodnictwa z rolnikami angielskimi w tym roku wyjątkowéj obfitości, żeby wrócić sobie i nakład produkcji i opędzić wydatki przewozu. Podług upewnień zewsząd nadchodzących, żniwo w Stanach Zjednoczonych było w tym roku dobre, w Kanadzie zaś tak obfite, jak od dawna nie pamiętają.

— Dnia 31-go sierpnia. W przeszłym tygodniu rozbiło się 34 okręty; w ogóle w ciągu bież. roku zatonęło lub znacznie uszkodzonych zostało 1157 okrętów.

— Czytamy w dzienniku londyńskim Globe: W upłynionym 1862 roku, wytoczono przed sąd rozwodowy 268 spraw z których 204 o rozwiązanie małżeństwa, dalsze zaś o rozdział majątku. Jest to chlubném świadectwem dla obyczajów angielskich, że mimo łatwość, z jaką pod względem religijnym prawa angielskie udzielają rozwodów, tak stosunkowo mała ich liczba zatrudniła sądy.

Londyn, 1 września. Z powodu wymagań obiedwóch stron wojujących w Stanach Zjednoczonych, aby wolno im było chwytać okręta podejrzane o dostarczanie zapasów wojennych, dziennik Times mówi:

Amerykanie północni i południowi niech o tém dobrze wiedzą, że nie uczynimy żadnego ustępstwa na ich pogróżki, i że jakiekolwiek prawa rządzą Anglją, nie zmienimy ich na rozkaz żadnego obcego państwa. Sądzimy, że jeśliby nasz rząd rozumiał mieć prawo zatrzymywania okrętów podejrzanych, naród najchętniéj patrzyłby na wykonywanie przezeń tego prawa. Nie myślimy, aby okręta takie, jak naprzykład Alabama (statek korsarski południowy) miały, moralnie mówiąc, prawo wypływać z naszych portów. Wolelibyśmy, aby żadne okręta korsarskie z portów naszych nie wychodziły, chociaż, jeżeli oderwańcy więcéj ponoszą z tego względu szkody niż korzyści, sami sobie przypisać to powinni.

Jeżeli prawo niedozwalające zaciągów do służby obcéj nie jest dostateczne do poskromienia podobnych nadużyć, nic nie mamy przeciw jego odmianie; ale dziś władze nasze powinny spełniać prawo obowiązujące. Związkowi w rozsądku swoim muszą przyznać słuszność naszéj bezstronności; wszakże opatrzyli się w Anglji w działa, strzelby, proch i zapasy wojenne, słowem we wszystko, na czém im zbywało.

—Dziennik Ranna Poczta pisze: Królowa wróci ze stałego lądu do Windsor d. 10 września, 14 uda się do Balmoral. Nic nie ma pewnego, żeby król Hellenów, Jerzy, odwiedził w którymkolwiek z tych zamków królowę. Znajduje się on w téj chwili w Rumpenhein u swoich krewnych; ale z powodu niemiłych stosunków między państwami niemieckiemi a Danją, tudzież z powodu położenia Grecji względem byłego króla Ottona, postanowiono skrócić pobyt króla Jerzego w Rumpenhein. Uchwała wcielenia wysp Jońskich zapadnie dopiéro w drugim tygodniu października; nowy król ma zamiar przybyć do Aten natychmiast po jéj ogłoszeniu.

Jeżeli przybędzie do Anglji po wyjeździe królowéj do Balmoral, w takim razie pojedzie do Szkocji dla pożegnania siostry swojéj księżny Wallji.

—Dziennik Daily News, dnia 1 września oburza się na to, że w portach angielskich uzbrajają okręta przeznaczone do ścigania statków należących do narodów przyjaznych Anglji. Poczytuje to za zgwałcenie ziemi angielskiéj. Porty angielskie niepowinnyby przerabiać się na warstaty okrętowe dla oderwańców. Jest to obelga wyrządzona królowéj i gwałt domierzony jéj udzielności.

— Przed miesiącem dzienniki angielskie doniosły o uwięzieniu Nana-Sahiba. Times of India podaje następne o tém szczegóły:

Według wszelkiego prawdopodobieństwa, prawdziwy Nana-Sahib znajduje się w ręku Anglików. Podajemy następne szczegóły o schwytaniu tego nadzwyczajnego człowieka, który stawszy się rzeczywiście ofiarą pychy i chęci panowania Anglików, długo przerażał potężnych nieprzyjaciół swoich wojennemi powodzeniami i czynami niesłychanego okrucieństwa, jako odwetem łatwo dającym się pojąć ze strony poganina zranionego aż do głębi duszy przez niewymówne niesprawiedliwości.

Szpiegowie angielscy od lutego już ślad jego powzięli. Wiedziano, że jeden z pobożnych pustelników indyjskich, zwany Purchotumbhut, dawny duchowny domownik Nana-Sahiba w Bitur, żył samotnie w świątyni w Puna. Usiłowano zjednać jego ufność; dowiedziano się od niego, że Nana-Sahib powrócił niemal od półrocza z Nepaulu i ukrywał się w świątyni Iypour. Wysłano dwóch emissarjuszów politycznych dnia 24 czerwca do półkownika Davidsona, agenta politycznego w Ażmir, którzy uwiadomili go, że Nana-Sahib przybył właśnie przed godziną do tego miasta.

Półkownik przerwał natychmiast wszystkie inne czynności i z wielką liczbą oficerów, których miał pod ręką, sam wziął się do najściślejszych poszukiwań. Między innemi już zszedł kilka kroków do przejrzenia jednéj podziemnéj i ciemnéj skrytki, kiedy nasadzony szpieg z niéj wyszedł i doniósł o znajdowaniu się tam właśnie Nana-Sahiba. Wnet ujęto go i silnie skrępowano; razem z nim schwytani byli jeden Indyjczyk zwany Naru-Punt i jakiś ślepy kapłan. Osadzono więźniów w miejscu bezpieczném pod strażą całéj drużyny żołnierzy europejskich.

Nazajutrz sprawdzono więźnia z dawniejszemi rysopisami Nana-Sahiba. Sam o sobie mówił, że jest braminem z kraju Dekran. Zdaje się mieć około lat 45-ciu; płeć ma dosyć białą, wyjąwszy części ciała ogorzałe od słońca. Zaklinał się, że od lat 28-miu prowadził błąkające się życie Sakir po większéj części w królestwie kaszkirskiém, ale wypieszczone jego nogi i ręce zadawały fałsz temu twierdzeniu.

Szpiegowie utrzymywali, że słyszeli z ust Nana-Sahiba, że od rajaha kaszmirskiego niedawno dostał 50 rupij; że przybył do Indji przez Simde i Kucz, że na pieniądzach nigdy mu nie zbędzie: lecz miał trudność w zebraniu ludzi. Według tego co mówił, herszt Tautia-Tope jest jeszcze w życiu i ukrywa się w Bikamir, człowiek zaś ukarany śmiercią z rozkazu majora Meade, był bramin, noszący także imię Tautia.

Rajah bikamirski miał dodać straż zaszczytną prawdziwemu hersztowi Tautia i przyrzec, że go nigdy Anglikom nie wyda. Bengalscy Sipaje, w liczbie 5,000, przebywają w Solumba, dawniejsze zaś wojsko herszta Tautia, ktore wynosiło 40 tysięcy ludzi, ma być rozsiane pod chorągwiami różnych niezawisłych książąt i zostawać w ciągłém z sobą porozu-

mieniu, tak dalece, że na piérwszy rozkaz bardzo prędko zgromadzić się może. Nana-Sahib powiedział także, że wielka liczba p a n d i t ó w, czyli nauczycieli wiary, oraz braminów przebiega całe Indje i dostarcza mu wiadomości; że nakoniec dawni miejscowi naczelnicy pokoleń nie przestają błagać nieba o upadek rządu angielskiego.

Co do samego Nana-Sahiba, włosy jego zbielały, a rysy od lat kilku znacznie się zmieniły.

Więzień zatém wbrew świadectwom szpiegów angielskich, z największą gwałtownością zaprzecza, że nie jest człowiekiem, którego Anglicy szukają, że prawdziwy Nana-Sahib od dawna już umarł, o czém pewna wieść doszła go jeszcze w Kaszmirze.

Z obawy, aby rajahowie pobliżsi nie wyzwolili go z więzienia, silna straż czuwa nad nim w dzień i w nocy; wkrótce zapewnie otrzymamy wiadomość o rozpoczęciu jego sprawy.

Dziennik P r z e g l ą d l o n d y ń s k i podaje następne ciekawa szczegóły o zdarzeniach w Indjach:

„Wszystkie władze zgadzają się na to, że człowiek uwięziony w Ażmir, jest właśnie najzawziętszy wróg angielski, rozgłośny Nana-Dhundu-Punt (Sahib jest tylko przydomek dany przez Indjanów byłemu wichrzycielowi: Nana-Sahib znaczy elegant). I w rzeczy saméj, chociaż herszt posiwiał, chociaż stracił dwa zęby, a rysy jego bardzo się zaostrzyły w skutek życia pełnego niepokojów i niewygód; rysopis więźnia uderzające ma podobieństwo z tym, jaki ogłoszony został przez rząd wówczas, kiedy za jego głowę przyrzekł 10 tysięcy funt. szterl. nagrody. Towarzysz jego, Neru-Punt-Bhalia-Bhutt, także odpowiada podanemu o sobie rysopisowi. Ślepy żebrak, co im obudwom towarzyszył, wyznał, że więzień był rzeczywiście Nana-Sahibem, że nie odstępował ge od czasu zajęcia Beytu przez wojska angielskie. Jeden z podoficerów artylerji, który często widywał Nana-Sahiba w Meerut, gotów stwierdzić przysięgą jego tożsamość.

Więzień mówi po angielsku; układ ma bardzo przyzwoity; jeżeli sprawdzi się, że istotnie Anglicy schwytali osławionego bohatéra cawnpoorskiego, szubienica prędko położy koniec jego życiu. Kiedy Nana-Sahib stał na czele rokoszu, żołnierze jego wyrznęli całą rodzinę pewnego bramina w Bithoor, mieście, w któróm herszt miał swoję główną kwaterę. Wówczas kapłan indyjski poprzysiągł zemstę. Jakoż dowiedziawszy się później, że Nana przebywał w Nepaulu, udał się tam przebrany za żebraka, w zamiarze uwięzienia go i wydania Anglikom. Nie mógł tego dokazać w Nepaulu, ścigał go więc aż do Iypore w Radżputana. Władze w Bombaj dodały mu dwóch agentów policyjnych; bramin przebrany za fakira potrafił zbliżyć się do Nana-Sahiba i pozyskać jego ufność, natychmiast też wydał go policji i uwięzienie prędko nastąpiło.

— Oprócz Dost-Mohammeda, zniknęła jeszcze jedna postać dziejowa z widowni Wschodniéj; chcemy mówić o babce dziś panującego rajaha Gwalioru. Ta niewiasta, zwana Bhaesi Bahe, była wdową Dowhit Rao Scindia, zmarłego w 1827-m roku. Płacono jéj corocznie po 30 tysięcy funtów szterl. Stara b e g u n przypomniała z rozkoszą bitwę pod Assaye, w której była pokonaną i zmuszoną do ucieczki przez Wellesleja, późniejszego książęcia Wellingtona. Znajdując się niedawno w podróży, gdy zabrakło jéj do lamp oliwy, udała się osobiście do sklepu kupca, który nie znajdował się w téj chwili w domu. Żona jego nie tylko, że nie chciała przedać jéj oliwy, ale obeszła się z nią zuchwale. Bhaesi wpadła w gniew, krzyknęła na swą służbę, kazała pochwycić kupcowę, napoić jéj jedwabne suknie oliwą i spalić ją żywcem w własnym sklepie. Za powrótem do domu męża Bhaesi Bahe kazała mu wyliczyć l a k rupji (10 tysięcy funt. szter.), mówiąc, aby za te pieniądze kupił sobie żonę lepiéj wychowaną.

DEPESZE TELEGRAFICZNE.

PARYZ, czwartek 10 września. M o n i t o r p o w s z e c h n y oznajmuje, że książę de Montebello, ambasador francuzki przy cesarsko-rossyjskim dworze, otrzymał pozwolenie wrócić do Francji na 2 miesiące i przepędzić w kraju ten czas, na który został uwolniony. Zdrowie saméj księżnéj wymagało powrótu jéj do kraju. M o n i t o r dodaje, że to uwolnienie zbiega się z pobytem najjaśniejszego cesarza Aleksandra w Moskwie i w Krymie.

Konsul państwa Kościelnego w Neapolu, wplątany w knowania burbońskie, otrzymał rozkaz wyjazdu.

PARYŻ, czwartek 10 września wieczorem. Cesarz wyjechał do Biarritz.

Dziennik M n i e m a n i e n a r o d o w e zapowiada, że więźniowie schwytani na parostatku A u n i s będą oddani rządowi włoskiemu.

WIEDEŃ, czwartek 10 września wieczorem. W i e c z o r n a p o c z t a wiedeńska mówi, że pogłoski jakoby urządzenie wojenne związkowe znajduje się w liczbie pytań, będących obecnie przedmiotem osobnych rokowań między Wiedniem i Berlinem, nie znajdują wiary w kołach dobrze ze sprawami rządowemi oznajomionych.

TRIEST, piątek 11 września. Otrzymano listy z za morza, oznajmujące, że w Japonji strzelano na parostatek francuzki i na wojenny okręt hollenderski. Parostatek też amerykański udał się do portu z żądaniem wynagrodzenia za napaść, jakiéj doznał okręt kupiecki tego narodu. Odkryto w Nangasaki spisek, mający na celu zamordowanie konsula angielskiego.

BERLIN, środa 9 września (*). Kongres statystyczny wybrał dziś komissję międzynarodową, dla wypracowania projektu organizacji przyszłego kongresu. Komissja składa się z pp. Engel (Berlin), Schuberth (Królewiec), Ficker (Wiedeń), Farr (Londyn), Legoyt (Paryż), Berg (Stockholm), Semenow (Petersburg) i Visschers (Bruxella).

WIEDEŃ, sobota 12 września. Dziennik Z w i a s t u n ogłasza list pisany z Frankfurtu d. 9 września, podług którego Austrja miała oświadczyć w rzeczy zatargi holsztyńskiéj, w sposób nieodzowny, że ta duńsko-niemiecka kłótnia musi być koniecznie rozwiązaną, że Związek nieuchronnie przystąpi do środków przymusowych, jeżeli Danja trwać zechce w swoim uporze.

LONDYN, sobota 12 września. Dziennik R a n n a p o c z t a ogłasza telegrammę pod dniem wczorajszym z Paryża, oznajmującą, że arcy-książę Maksymiljan stanowczo przyjął kandydaturę na tron mèksykański.

(*) Ta depesza wyprawiona z Berlina 9 września o godz. pół do 6-éj wieczorem, odesłaną nam została z Kowna przez pocztę.

KORESPONDENCJA
KURJERA WILEŃSKIEGO.

Paryż, 8-go września.

Chociaż pożółkły już lasy i poczerniały pola, tak zwana w i l l e g j a t u r a, czyli życie wiejskie, wielu jeszcze mieszkańców stolicy przyciąga. Polowanie rozpoczęte piérwszego września, dodaje wsi powabu. Pociągi kolei co rano przepełnione bywają myśliwymi, dla których zwierzyna jest pretekstem do nużenia ciała a wypoczywania umysłowego.

Myli się jednak, kto sądzi, że na wsi francuzkiéj o kilkadziesiąt mil od Paryża, znajdzie ów pożądany spokój i tę prostotę sielską, za którą tęskni dusza w wielkiém mieście męczona przez rok cały wymaganiami wyrafinowanéj społeczności. Nie znajdzie go wcale. W sferze wyższéj francuzkiéj ludności, nie ma różnicy pomiędzy miejskiém a wiejs. życiem. Chyba że kto zupełnie samotny, uciecze do chaty wieśniaczéj i tak dobrze się schowa, że go ani gwizd kolei nie doleci, ani żaden przyjaciel nie znajdzie—to wtedy będzie mógł jeszcze pokosztować sielanki, jakiéj używał wiek złoty. Inaczéj, jeżeli nie incognito, Paryżanin pojedzie spędzić wakacje na wsi, u przyjaciela lub znajomego, to znajdzie tam jeszcze większy przymus i napięcie jak w mieście.

Nic sztywniejszego i sztuczniejszego, jak życie w jednym z tych zamków bretońskich lub normandzkich, które z daleka obiecują patryarchalną prostotę — mlékiem i miodem napełnione stawy—wodą letejską płynące rzeki— a są essencją wykwintu i najkrochmalniejszéj etykiety.

Bogaty Francuz posiadający dobra ziemskie i pałace, wyjechawszy do nich, nie żyje wcale z sąsiadami swoimi wieśniakami: przyjmuje tylko wizyty eleganckie z Paryża. Biada prostaczkowi, który nieznając pałacowego sposobu życia, wlezie, nieproszony, w to wykwintne zgroadzenie, opierając się jedynie na wyśmianém dziś prawie sąsiedzkiém. Wyjdzie oskubany, upokorzony, podrapany, wszystkie różowe, ostro zacięte paznogcie, będą się znęcać nad gościem wieśniakiem, — chociaż jedyną jego zbrodnią. że nie umie ruszać się jak oni, stroić jak oni, i rozmawiać o niczém, jak oni.

Najpiękniejsza z cnot, gościnność, nieznaną jest panom tych ziem uroczych bogatéj Francji, gdzie natura, sztuka i bogactwo, zgromadziły wszystko, o czém zamarzyć można.

Frontony takich pałaców czyli willi francuzkich, patrzą zazwyczaj na aksamitné zielone równiny, po których żwirowe krążą aleje, błyszczą pełne kwiatów kląby — płyną rzeczki—sterczą mostki i fabryczne kominy, rozsiane wedle angielskiego smaku. Park w okolicy znany, nie może wyglądać inaczéj.

Krajobraz prześliczny! Widać w okolicy rozliczne wioski, małe domki, rozległe łąki— wszystko to występuje jak dekoracja opery; a ponieważ park nie ma innych granic prócz rzeki i nizkich żywopłotów—zdaje się, że cały ten kraj należy do pana zamku.

Państwo przybywają do włości w końcu czerwca— czasem późniéj, jeżeli byli u wód. Najbliżsi przyjaciele są tylko przypuszczeni do pałacowego życia rodziny. Życie to jest ciche, nigdy proste. Jéjmość stroi się jak w mieście; towarzyszące jéj damy, bielą, różują i malują twarzę, jak w paryzkim salonie. Elegancja jest wymagana: należy być ciągle pod bronią, i w niczém nie uchybiać przepisom stutysiącznego dochodu. Dobry ton nakazuje czytać, malować, grać na fortepjanie, żłobić, rysować, konwersować, spacerować konno i pieszo—zawsze będąc wysznurowanym, wymuskanym, wyperfumowanym—opiętym w ciasne rękawiczki i ciasne trzewiczki—zawsze ubranym jak na a s s a m b l e, chociażby przez cały miesiąc niemiało się widzieć ani psa, ani kota. Czyni się to dla godności osobistéj i dla poszanowania swojego zwierciadła.

Na jesień zgromadzenia pałacowe stają się liczniejsze. Wiadomo w Paryżu, że pani X. wyprawi biesiadę w końcu października — że będą grali komedją u pani Y—a pani Z. piknik przysposabia. Niemający znaczenia ani fortuny przemyślają, jakby się tam wkręcić? Bogaci znowu lub znaczący, nie wiedzą jak się wykręcić naglącym zaprosinom. Wszystkie na raz wiejskie pałace radeby posiadać bogatych kandydatów do stanu małżeńskiego, elegantów trzymających cugle paryzkiéj mody— potomków Dagoberta, sławnych myśliwych i zawołanych aktorów.

Poruszają się wszelkie intrygi koło niewinnych zabaw sielskich.

Po wymienieniu wielu listów, zaprosin, odwołań, doniesień powrótu i ostrzeżeń wyjazdu, przesłanych drogą pocztową, kurjerską i telegraficzną—w dniu umówionym, zaczynają się zjeżdżać zaproszeni goście. C h a t e l e n a wystrojona odpowiednio do architektury swego pałacu, przyjmuje gości na peronie. Toalety niby skromne, wysmażone jak włoski sonet, zdobią damy przyjezdne — witają gospodynię czułem ściśnieniem końców palców; całują się mało— bo to rozprasza włosy, wykrzywia kapelusz, oprósza kosmetyki i ściera malowidła każdéj wykończonéj twarzy paryzkiéj konieczne.

Wszedłszy do salonu, goście oblegają komin, gdzie zawsze nieco ognia jesienną porą płonie. Tu opowiadają sobie wzajemnie, co porabiali w lecie — co widzieli, co słyszeli, czego się domyślali... co jest, a co być może— kto się żeni, a kto rozwodzi— jakie zdarzyły się skandale... Po tém szukają ich w około siebie. Oglądają się i chwalą głośno — po cichu grają w cenzurowanego.

Posiedzenie przerywa odgłos dzwonu każącego p r z y s p o s a b i a ć s i ę do obiadu.

Następuje zmiana dekoracji: każdy udaje się do swojego pokoju, gdzie służba już wypakowała mnogie przybory toaletowe. Kobiéty przy gotowalni spędzają czasem dwie godziny, probując stroików i zabójczych wejrzeń. W ciągu tych zajęć, oddają sobie wzajem wizyty, celem zdjęcia planu z fortyfikacij nieprzyjacielskich, przejrzenia garderoby i przekonania się z blizka o rzeczywistym stanie wdzięków, żeby wedle tego przysposobić swoje.

O siódméj lub koło ósméj, zasiadają do stołu. Dawniéj zwało się to kolacją— teraz zwie się obiadem: dla tego, że dawne kolacje bywały niezmiernie wesołe u Francuzów— a teraźniejsze obiady nadzwyczaj są ponure. Zaledwie przy deserze ten i ów odzyska głos zamrożony etykietą. Wszedłszy do tych wielkich komnat rzęsiście oświeconych — ujrzawszy damy postrojone, jak na bal — komużby na myśl przyszło, że się znajduje na wsi? Każdy z Paryża przybyły ku poszukiwaniu wiejskich rozkoszy, mniema się być w jednym z paryzkich modnych salonów, które tak mu się dały we znaki przez zimę — a do których po północy ścieka świat piękny z loż włoskiéj opery. Kokieterja, współzawodnictwa, intrygi, wszystko to wytężone tu, jak tam — więcéj nawet: baczność jeszcze większa, bo widze z blizka patrzą i dłużéj. Łatwiéj się zamaskować na godzinę, niż na dwie — łatwiéj się ukryć w nocy, niż we dnie. A tu kobiéty nie tylko przy świécach, ale i przy słońcu się pokazują: zamiast kwadransa, czasem i trzy z sobą spędzić wypadnie. Ileż piękności nie wytrzyma próby słońca! ileż charakterów w próbie czasu przepada!

Wybranym niełatwo jest żyć pod jednym dachem — a cóż dopiéro zebranym. Widywać się często z obojętnymi i nie paść ofiarą obserwatorów na ujemne twe strony czyhających... Kto chce psa obić, kij znajdzie — mówi przysłowie — cóż, jeżeli chce tylko łatkę przypiąć bliźniemu?

Jakże wypowiedzieć mnogie zajścia i przygody pałacowego życia? Niepodobna, mając tylko jeden język na swe usługi. Ileż śliicznych rozkwita tam nienawiści, wywołanych jedną dobrze przypiętą kokardą lub jedną przechadzką, na któréj ktoś nie z tą, ale z ową rozmawiał!... Ileż tu przechadzek po księżycu, ile rozbieganych koni — ile zbawców, ile zmylonych dróg, pogubionych serc i rękawiczek!...

Z polowań tych, spacerów i wyścigów, zwykle powraca się bez oddechu, ale nie wolno okazać zmęczenia. Trzeba otrząsnąć się natychmiast — wdziać bezzwłocznie nowe jarzmo mody — włosy ustroić kwiatami — zapomnieć o stłuczeniu lub podbiciu — i pokazać się wypoczętą, pod karą szyderstwa. Delikatna, wesoła, czy smutna, powolna czy żywa, kobiéta należąca do wykwintnego świata, musi być niezmordowaną: ciało jéj, wątłe na pozór, powinno być z żelaza. Tak chce ton dobry i dzisiejsza moda. O ile dawniéj były w modzie spazmy, omdlenia i ataki nerwowe — o tyle teraz niepopłacają — są nawet najgorzéj widziane. Rzymska zasada V a e v i c t i s przeszła nawet do życia prywatnego w Paryżu.

Wystawa sukień, kapeluszy, dowcipnych słówek i minaderji wszelkiego rodzaju, trwa miesiąc, dwa— wedle majątku lub ochoty gospodarstwa. Jestto dla nich ciężar okropny. Zbytek straszliwy roztaczają po takich pałacach właściciele, rujnują się na zastawy, jadło, służbę: każdy chce olśnić gości— prześcignąć miljonowego sąsiada.

Kiedy nareszcie, po ukończonym popisie, państwo sami w domu zostaną w obec rachunków kupieckich— zmęczeni, znudzeni, rozdrażnieni przytykami, rozdąsani krytyką, która w ucho wpadła mimochodem— klną się na cienie ojców, że już nigdy nikogo przyjmować nie będą, że to kosztowna niedorzeczność, umęczenie i nic więcéj. Na przyszłą jesień rozpoczyna się toż samo.

Moraliści szydzą z przysiąg kochanków i pijaków. Należy do ich rzędu policzyć przysięgi pysznych i próżnych ludzi, kiedy zarzekają się nie upokarzać drugich, nie pawić się przed gawiedzią i nie przygniatać ciężarem sreber swoich, śmiałków, co z nimi chcą iść w zawody.

„Wsi spokojna, wsi wesoła" gdzież jesteś? Że nie we Francji, to pewna. W i l l e g i a t u r a, jak wszystko, jest tylko próżnością.

(Dokoń. nast.)

BRACIA CHOTOMSCY I KORONOWICZ.
Sprawozdanie o wystawie rolniczo-przemysłowéj w Królewcu.

(Ciąg dalszy ob. N. 99).

Maszyna do doju poprawna przez Campego, która tém jest do maszyny pierwotnie na zeszłorocznéj wystawie londyńskiéj wystawionéj, czém dzisiejszy bieg kolei, do średniowiecznego zaprzęgu wołami. Cena jéj 13 tal. Maszynę tę wyprobowałem sam, w akademji rolniczéj Waldau, w przytomności administracji tamecznéj; działanie jéj było zadowalniające, dla tego za słabe, że guttaperchowy przyrząd, do tworzenia próżni powietrza nie wytrzymał parcia stąd powstającego. Fabrykant za radą moją, zmienił przyrząd guttaperchowy na cylindry blaszane; na długich rurach osadzone woreczki z gumy do wsadzania cyców, zostawiają krowie dowolność ruchu również jak i dojącemu. Dla owiec chorych na racice widziałem też guttaperchowe trzewiki. Liltry do wody osadzone w drewnianych, glinianych i metalowych naczyniach w cenie od $2\frac{1}{2}$ 5—6 do 16 tal. Prześliczne rzemienie szerokie na 8 cali gutteperchowe po 20, 21 24 i 30 gr. p. za stopę długości a cal szerokości. Hoyersa sztuczne solne kamienie dla bydła i owiec, centnar po talarze, korytko doń żelazne po 7 sbr. Lampy amerykańskie do oleju skalnego po $2\frac{1}{2}$ t. Szczotki sikawkowe, z rurą 20 stóp długą z guttaperchy, które poddany do oczyszczenia przedmiot jak powóz, lub t. p. opłókują i oczyszczają szczotką, albowiem z pomiędzy szczecin, tryska licznemi rzutami woda, i ułatwia, uprzyjemniając robotę. Dom nasz handlowy sprowadził to narzędzie, i poleca je. Cena tal. 10.

Dziwną zaiste jest rzeczą, że w stolicy handlu lnu i konopi, ani jednéj z maszyn ułatwiających rękodzielnictwo, przy przyspasabianiu tych roślin do stanu towarowego nie było. Z rzeczy brakujących na wystawie, a których nie powinno było brakować, są także i węgle kamienne, powozy, wozy żniwne, taczki.

Wystawa płodów leśnych skoncentrowała się w kilku kawałkach rżniętego drzewa, maleńkich rozmiarów, ani tam słoi drzew leśnych, nie było, ani nasion, ani mikroskopijnych okazów, komorek i całéj ciekawéj budowy drzewa; było to wielkiém uchybieniem pod względem naukowym i praktycznym na zjeździe 3000 gospodarzy leśnych i polowych. Pan Pietruski, zarządca poletków doświadczeniom oddanych w akademji w Waldau zestawił zbiór zboża w kłosie i ziarnie, a z warzyw godne uwagi były kartofle w 40 gatunkach przedstawione, brukiew i buraki. Ogrodownictwo i kwiaty wspomnienia niewarte. Komissja dyrygująca, musiała ocenić małą wartość téj części wystawy, skoro ani nawet katalogu sporządzić nie dała.

Wystawa koni rozpoczęła się, oraz wystawa bydła; 44 właścicieli majętnych z 220 końmi konkurowało o odznaczenie honorowe, 300 koni mniéj możnych obywateli i dzierżawców z obwodu towarzystw rolniczych: Litwy i Mazowsza, królewieckiego czyli centralnego wschodnio-pruskiego i gdańskiego o nagrody pieniężne.

Z Litwy i Mazowsza 228 koni, z Królewieckiego 42, z Gdańskiego 9 koni. Stadnina rządowa Trakehńska nie była wcale reprezentowaną, a mimo tego, prowincja dostawiła piękny dobór tych dzielnych i szlachetnych zwierząt.

Simpson z Georgenburga, Saucken z Tarpucza, Neumann z Zirgupienów, Heusche z Pogrionia, Bujak z Meduniszek-Wielkich, najpiękniejsze stadniny przyprowadzili.

Chów koni w kraju tym od wieków był ważnym. Nazwa majątku Zirgupieny, złożona z 2 wyrazów litewskich Zirgas-koń i Piecas-kobyle mleko, świadczy zadosyć o troskliwości dawnych dziedziców, w hodowli koni. Trakehny dziś tak słynne ze stadnin swoich, urządził w 1732 roku i dźwignął inżynjer Suchodolec, któremu król Fryderyk Wilhelm I, powierzył tę pracę. W 8 lat późniéj 51 ogierów i 368 klaczy, liczyła stadnina, a z miejsc błotnistych i z zarośli, powstały dobra, z 12 folwarków i 16,000 morgów obszaru, których łączne gospodarstwo główną podstawą, a zadaniem chów koni. Obecnie liczą Trakehny 1182 koni, między temi 84 ogierów i do rozpłodu tamże stale hodowanych, a dostarczają prócz tego na stanowisko z Gudwał, Wystrucia, Kwidzynia 266 ogierów i do księstwa Poznańskiego 140. Wschodniéj pełnéj krwi, jeden tylko ogier był na wystawie, 11 ogierów i 17 klaczy czystéj krwi angielskiéj, konie do wyścigów, 12 ogierów i 12 klaczy półczystéj krwi z dominującą angielską rasą, zdatną do poprawy koni cugowych, 8 ogierów i 7 klaczy półczystéj krwi angielskiéj pod siodło, 24 ogierów i 27 klaczy dominującéj choć półczystéj wschodniéj rasy, 68 klaczy do chowu, wschodniéj pół krwi, 15 koni wierzchowych i 8 powozowych tejże saméj rasy, stanowiły czoło téj wystawy.

(D. c. n.)

Дозволено Цензурою. 4 Сентября 1863 г. Вильно.

W drukarni A. K i r k o r a.

ОБЪЯВЛЕНІЕ.

По плану, утвержденному Его Императорскимъ Высочествомъ Главнокомандующимъ, о продовольствіи войскъ въ 1864 году на поставку провіанта для войскъ, расположенныхъ въ Царствѣ Польскомъ и Брестъ-Литовскѣ, назначено произвести торги: въ управленіи Окружнаго Интендантства въ Варшавѣ на поставку хлѣба въ магазины и пункты Царства Польскаго, на время съ 1-го января 1864 по 1-е января 1865 года и въ Брестъ-Литовскіе магазины на періодъ съ 1-го іюля 1864 по 1-е іюля 1865 года, съ тѣмъ чтобы на поставку провіанта въ Брестскіе магазины, прилегающіе къ водяному сообщенію, независимо назначенныхъ въ Интендантствѣ торговъ, предварительно были произведены торги въ Кіевской казенной палатѣ, по сосѣдству этой губерніи къ главнымъ пристанямъ, съ которыхъ обыкновенно доставляется хлѣбъ сплавомъ.

Сроки торгамъ назначены:

а) Въ Кіевской казенной палатѣ, торгъ 3, а переторжка 7-го октября сего года, на поставку въ Брестъ-Литовскіе магазины въ потребность съ 1 іюля 1864 по 1-е іюля 1865 г.

и б) Въ управленіи Окружнаго Интенданства Царства Польскаго торгъ 14, а переторжка 18-го октября сего года, какъ на поставку въ Брестскіе магазины въ потребность съ 1-го іюля 1864 по 1-е іюля 1865 года, такъ равно во всѣ магазины и пункты Царства Польскаго въ потребность съ 1-го января 1864 по 1-е января 1865 года.

Торги будутъ производиться на основаніяхъ, изъясненныхъ свода военныхъ постановленій, устава хозяйственнаго части IV книги I въ главахъ второй и шестой, изустные съ допущеніемъ и присылки запечатанныхъ объявленій. Для торговъ этихъ, согласно 724 стат. сего устава, будутъ опредѣлены предварительно Главнокомандующимъ войсками секретныя цѣны, пакетъ съ которыми будетъ храниться въ Интендантствѣ до совершеннаго окончанія переторжки нераспечатаннымъ; въ день же торга и переторжки пакетъ съ сими цѣнами предъявляется запечатаннымъ лицамъ, явившимся къ торгамъ, и остается на столѣ присутствія въ виду всѣхъ въ продолженіе торга и переторжки. По окончаніи переторжки и по вскрытіи запечатанныхъ объявленій присланныхъ къ торгамъ, пакетъ съ секретными цѣнами вскрывается въ полномъ торговомъ присутствіи и при открытыхъ дверяхъ. Послѣ сего присутствіе приступаетъ безъ огласки къ соображенію цѣнъ, послѣдне-состоящихся на торгахъ и объявленныхъ въ запечатанныхъ объявленіяхъ, съ цѣнами, въ пакетѣ назначенными. Соображеніе цѣнъ состоявшихся на торгахъ съ цѣнами секретными, будетъ сдѣлано въ самый день переторжки; только при многосложности этого соображенія будетъ допущена отсрочка въ составленіи онаго до слѣдующаго за переторжкою дня.

Если по соображенію окажется, что цѣны, на переторжкѣ состоявшіяся, не свыше цѣнъ назначенныхъ въ запечатанномъ конвертѣ, хотя бы то было и въ общей сложности казеннаго предпріятія и хотя бы къ торгамъ явился или прислалъ объявленіе одинъ желающій, подрядъ немедленно будетъ утвержденъ на мѣстѣ торговымъ присутствіемъ безъ испрошенія на то разрѣшенія. Послѣ чего никакой уже конкуренціи не допускается. Въ противномъ же случаѣ, то есть, когда послѣдне-состоявшіяся на торгахъ цѣны окажутся выше цѣнъ назначенныхъ, то объявляется торгующимся, что подрядъ не состоялся и возвращаются залоги.

Какъ на поставку провіанта въ Брестъ-Литовскіе магазины назначаются торги вдвойнѣ, сперва въ Кіевской казенной палатѣ, а потомъ въ окружномъ Интендантствѣ, то утвержденіе сего подряда будетъ предоставлено Интендантству и на сей конецъ будутъ находиться въ оном конверты съ секретными цѣнами; Кіевская же палата, по произведеніи у себя торговъ безъ секретныхъ цѣнъ, увѣдомитъ о послѣдствіи торговъ Интендантство, которое увѣдомленіе это оставитъ нераспечатаннымъ до окончанія у себя торговъ; послѣ чего вскрывъ оное, а равно пакетъ съ секретными цѣнами, дѣлаетъ надлежащее соображеніе и объявляетъ, согласно вышеозначенному, объ утвержденіи торговъ.

Залоги для обезпеченія подрядовъ какъ мѣстной, такъ и сплавной поставокъ, опредѣляются въ наличныхъ деньгахъ и билетахъ банковъ и другихъ кредитныхъ установленій, закономъ къ принятію въ залогъ дозволенныхъ, на десятую часть подрядной суммы, кромѣ общественныхъ отъ дворянства поставокъ, кои, согласно 1563 ст. час. I тома X свода гражданскихъ законовъ, основываются на одномъ довѣріи; въ обезпеченіе же задатковъ, которые пожелаютъ получить подрядчики, они должны представить залоги рубль за рубль или всѣ денежные или одну половину въ деньгахъ и денежныхъ документахъ, а другую половину въ недвижимости, съ условіемъ, чтобы залоги обезпечивающіе поставку отвѣчали и за залоги, которые будутъ приняты подъ задатки, и чтобы по мѣрѣ успѣха поставки и удержанія задатковъ, освобождались первоначально залоги, представленные въ недвижимости, а потомъ уже денежные.

Окружной интендантъ объявляетъ ко всеобщему свѣдѣнію съ тѣмъ:

1) Чтобы лица, желающія участвовать въ торгахъ, представили въ Кіевскую казенную палату, или въ управленіе окружнаго интендантства, смотря потому, гдѣ назначены торги, при установленныхъ объявленіяхъ, залоги непремѣнно наканунѣ и въ дни самыхъ торговъ до 11 часовъ утра.

2) Чтобы запечатанныя объявленія къ торгамъ подавались лично, или присылались въ тѣ мѣста, гдѣ назначены торги, съ такимъ расчетомъ, дабы они могли быть получены не позже 11 часовъ утра въ дни назначенные для торговъ и переторжки; пакеты же, послѣ 11 часовъ полученные, считаются недѣйствительными и оставляются безъ дѣйствія, какъ сказано въ статьяхъ 701 и 705 час. IV книги I свода военныхъ постановленій.

3) Чтобы въ объявленіяхъ сихъ объяснено было: сколько въ число заподряжаемой пропорціи будетъ постановлено хлѣба овиннаго приготовленія и сколько сыромолотнаго:

За провіантъ, поставленный въ магазины и пункты, на основаніи Высочайше утвержденнаго положенія, при выплатѣ по магазинскимъ квитанціямъ денегъ, будетъ вычитаться изъ контрактной цѣны по пяти копѣекъ отъ четверти овиннаго и по десяти копѣекъ отъ четверти сыромолотнаго хлѣба, въ пользу смотрителей магазиновъ, на пополненіе убыли и расхода неизбѣжныхъ при храненіи провіанта.

4) Чтобы объявленія сіи сопровождались какъ законными залогами или установленными свидѣтельствами, такъ и документами о званіи объявителя и по содержанію 1909 ст. I част. X тома свода гражданскихъ законовъ заключали въ себѣ: а) согласіе принять подрядъ вполнѣ во всѣ магазины по губерніи, или въ какой либо магазинъ, на точномъ основаніи утвержденныхъ кондицій безъ всякой перемѣны б) цѣны складомъ писанныя, в) мѣстопребываніе, званіе, имя и фамилія объявителя; а также мѣсяцъ и число, когда писано объявленіе. Надпись на пакетѣ, въ которомъ запечатано объявленіе, должна быть слѣдующая:

Объявленіе въ Кіевскую казенную палату, или въ управленіе окружнаго интендантства Царства Польскаго, къ торгамъ, назначеннымъ такихъ-то числъ, такого-то мѣсяца, на поставку провіанта въ магазины такой-то губерніи или такой-то магазинъ.

5) Что желающіе могутъ взять на себя поставку вообще по губерніи, или раздробительно по каждому магазину, а по Царству Польскому, даже и по всему Царству, если это будетъ выгодно для казны; но на поставку въ одинъ магазинъ, согласно 912 статьи части IV книги I свода военныхъ постановленій, не можетъ быть болѣе одного поставщика.

и 6) Что по содержанію 1.780 ст. часть I т. X свода граждан. законовъ желающіе имѣютъ полное право до производства торговъ, составлять товарищества и торговаться противу общаго подрядчика.

При чемъ окружной интендантъ предваряетъ:

а) Что кондиціи, на основаніи коихъ должны производиться поставки, такъ равно вѣдомости показывающія потребность провіанта въ каждый магазинъ и пунктъ, желающіе могутъ видѣть въ Кіевской казенной палатѣ и окружномъ интендантствѣ.

б) Что подрядчики не могутъ быть допущены къ торгамъ на тѣхъ залогахъ, которые въ настоящее время обезпечиваютъ принятые ими и неоконченные подряды и состоятъ несвободными.

и в) Что участвующіе въ торгахъ лично и посредствомъ запечатанныхъ объявленій, не должны включать съ своей стороны условій, несогласныхъ съ утвержденными кондиціями; но если лица, желающіе оставить за собою подрядъ, найдутъ въ чемъ-либо кондиціи для себя неудобными, то замѣчанія на нихъ, на основаніи 623 и 624 ст. час. IV кн. I свода военныхъ постановленій, должны представить заблаговременно до производства торговъ тѣмъ мѣстамъ, гдѣ торги назначены. Изъ этихъ замѣчаній на тѣ, которыя признаются основательными, а дѣлаемыя измѣненія непротивны существующимъ узаконеніямъ и выгодамъ казны, будетъ испрошено отъ главнокомандующаго войсками разрѣшеніе, о которомъ своевременно объявится торговцамъ. Г. Варшавы августа 7 дня 1863 года. 2—461

Гродненская палата государственныхъ имуществъ объявляетъ, что въ присутствіи ея 7 и 11 чиселъ октября сего 1863 года будутъ производиться торги на отдачу съ подряда а) постройки новой деревяной православной церкви Брестскаго уѣзда въ селеніи Чешерахъ, по нормальному проэкту N. 14 параллельно къ N. 1, на каковую постройку за исключеніемъ стоимости булыжнаго камня на фундаментъ, доставленнаго прихожанами, части лѣса отпущеннаго отъ казны въ натурѣ, иконостаса и мебели, заготовляемыхъ особо, исчислена сумма 2372 р. 28 коп. и б) починки каменной церкви, постройки деревяной колокольни и креста съ шаромъ, Кобринскаго уѣзда въ селеніи Имѣнинахъ, по составленнымъ проэкту и смѣтѣ, по коимъ, за исключеніемъ стоимости иконостаса, мебели и живописи, исчислено 2,304 р. 2 коп. Желающіе участвовать въ сихъ торгахъ благоволятъ явиться въ означенные сроки въ палату или прислать свои предложенія въ запечатанныхъ конвертахъ съ благонадежными залогами, равняющимися третьей части подрядной суммы. 2—446

Grodzieńska izba dóbr państwa ogłasza, iż w urzędzie onéj 7-go i 11 października 1863 r: odbędzie się licytacja na oddanie z antrepryzy; a) pobudowania nowéj drewnianéj prawosławnéj cerkwi pttu brzeskiego we wsi Czeszerach podług projektu N 11 zgodnego z N 1, na jakową budowlę za wyłączeniem wartości kamienia na fundamenta, dostarczonego przez parafjan, części lasu wydającego się od skarbu w naturze, obrazów i mebli urządzonych osóbno, wyliczono summę 2,372 r. 28 k. i b) reparacji murowanéj cerkwi, pobudowania drewnianéj dzwonicy i krzyża z gałką, kobryńskiego powiatu we wsi Imieninach podług kosztorysu i projektu, podług których za wytrąceniem wartości ikonostasu, mebli i obrazów wyliczono 2,304 r. 2 k. Interessowani raczą zgłosić się w terminach wskazanych do izby, albo nadesłać swe deklaracje w opieczętowanych kopertach z pewnemi ewikcjami, równającemi się ⅓ części summy antrepryzy. 446—2

Управленіе виленской земской конюшни симъ объявляетъ, что на поставку фуража для лошадей земской конюшни, будутъ производиться въ Виленской казенной палатѣ 24 сентября сего 1863 года торги съ узаконенною переторжкою; посему желающіе взять сей подрядъ благоволятъ къ означенному сроку явиться въ оную палату съ залогами и документами, для сего нужными. Условія подряда будутъ предъявлены въ казенной палатѣ.

Управляющій полковникъ *Полянскій*. 1—466

Zarząd wileńskiéj ziemskiéj stajni ogłasza, iż na dostawę furażu dla koni ziemskiéj stajni odbędzie się w wileńskiéj izbie skarbowéj 24 września 1863 roku licytacja, z prawnym we 3 dni przetargiem; interesowani, raczą na termin rzeczony zgłosić się do tejże izby z ewikcjami i dokumentami potrzebnymi do tego. Warunki antrepryzy będą okazane w izbie skarbowéj.

Zarządzający pułkownik Polański. 1—166.

OGŁOSZENIE.

Podług planu zatwierdzonego przez Jego Cesarską Wysokość głównodowodzącego o przeżywieniu wojsk w 1864 roku, na dostawę prowjantu dla wojsk, rozlokowanych w Królestwie Polskiem i Brześciu Litewskim, przeznaczono odbyć licytację: w zarządzie okręgowéj Intendatury w Warszawie na dostawę zboża do magazynów i punktów w Królestwie Polskiém na czas od 1 stycznia 1864 do 1-go stycznia 1865 roku i do Brześć-litewskich magazynów w okresie od 1 lipca 1864 roku do 1-go lipca 1865 roku, z tém, aby na dostawę prowjantu do magazynów brzeskich przyległych do wodnéj kommunikacji, niezależnie od przeznaczonéj w intendanturze licytacji, pierwiastkowo odbyła się licytacja w Kijowskiéj izbie skarbowéj z powodu siąsiedztwa téj gubernji z głównemi portami, od których zwykle dostarcza się zboże spławem.

Termina licytacji przeznaczono:

a) W Kijowskiéj izbie skarbowéj, licytacja 3, a przetarg 7-go października bieżącego roku, na dostawkę do brześć-litewskich magazynów, ile potrzeba od 1-go lipca 1864 do 1 lipca 1865 roku.

i b) W zarządzie okręgowéj intendantury w Królestwie Polskiém, licytacja 14, a przetarg 18 października bież. roku, tak na dostarczenie do brześć-litewskich magazynów ile potrzeba, od 1 lipca 1864 do 1 lipca 1865 roku, jako też do wszystkich magazynów i punktów w Królestwie Polskiém, ile potrzeba od 1 stycznia 1864 do 1 stycznia 1865 roku.

Licytacja będzie się odbywać na zasadach wyszczególnionych w zbiorze postanowień wojennych, ustawie gospodarczéj część IV ks. 1 w rozdziałach 2 i 6, ustna, z dozwoleniem nadsyłania i deklaracij opięczętowanych. Na licytację tę zgodnie z 724 art. tejże ustawy, będą oznaczone przedwstępnie przez głównodowodzącego wojskami sekretne ceny, z któremi pakiet będzie się chować w intendanturze do zupełnego ukończenia przetargu nierozpięczętowany; a w dzień licytacji i przetargu pakiet z cenami okazuje się zapięczętowany osobom, które się zgłosiły na licytację i zostaje na stole posiedzeń w obec wszystkich w ciągu licytacji i przetargu. Po skończonym przetargu i po otwarciu zapięczętowanych deklaracij przysłanych na licytację, pakiet z sekretnemi cenami otwiera się w obec całego licytacyjnego zgromadzenia i przy drzwiach otwartych. Po tém zgromadzenie przystępuje bez ogłoszenia do rozważenia cen ostatecznie przyznanych na licytacji oraz ogłoszonych w zapięczętowanych kopertach i porównania onych z cenami w pakięcie naznaczonemi. Rozważenie i porównanie cen przyznanych na licytacji z cenami sekretnemi będzie uczyniono w sam dzień przetargu; a tylko przy komplikacji tego porównania będzie dozwolone odroczenie do następnego dnia po przetargu.

Jeśli po rozważeniu okaże się, iż ceny na przetargu przyznane nieprzewyższają cen przeznaczonych w kopertach opięczętowanych, chociażby to było w ogólnéj massie rządowego przedsięwzięcia i chociaż by na licytację stanął tylko jeden konkurent, lub przysłał swoją deklarację, dostawa będzie niezwłócznie zatwierdzoną na miejscu przez zgromadzenie licytacyjne, bez wyjednania w tym celu rozwiązania. Poczém już żadnéj konkurencji się nie dozwala. W przeciwnym zaś razie, to jest jeśli ostatecznie przyznane na licytacji ceny okażą się wyższe niż ceny naznaczone, to licytantom ogłasza się, iż antrepryza nie przyszła do skutku i ewikcje zwracają się.

Ponieważ na dostawę prowjantu do brzeskich magazynów licytacja naznacza się podwójna, z początku w Kijowskiéj izbie skarbowéj, a późniéj w okręgowéj intendanturze, przeto zatwierdzenie téj antrepryzy będzie zostawioném intendanturze i na ten cel będą się w onéj znajdowały koperty z sekretnemi cenami; Kijowska zaś izba, po odbyciu u siebie licytacji bez cen sekretnych, zawiadomi o skutkach licytacji intendanturę, która to zawiadomienie zostawi nierozpięczętowaném do ukończenia u siebie licytacji; potém odpięczętowawszy takowe, tudzież pakiet z cenami sekretnemi, czyni należytą decyzją i ogłasza, stosownie do powyższego, o zatwierdzeniu lub niezatwierdzeniu licytacji.

Ewikcje dla ubezpieczenia antrepryz, tak miejscowéj, jako też spławnéj dostawy określają się w gotowiźnie i biletach banku oraz innych instytucij kredytowych, prawem do przyjęcia za ewikcję dozwolonych, na dziesiątą część summy antrepzyzy, prócz dostawek korporacyjnych od dworzaństwa, jakowe stosownie do 1563 art. cz. 1 t. X zb. pr. cywiln. zasadzają się jedynie na ufności; dla ubezpieczenia zaś zadatków, jakich mogą żądać podradczycy oni powinni złożyć kaucje rubel za rubel albo wszystkie pieniężne albo połowę w pieniądzach i dokumentach pieniężnych, a drugą połowę w nieruchomości, z warunkiem izby kaucje, które ubezpieczają dostawę odpowiadały i za kaucje które będą przyjęte na zadatki i aby w miarę uskutecznienia dostawki i utrzymania zadatków, wyswobodzały się naprzód zadatki, przedstawione w nieruchomości a późniéj już pieniężne.

Okręgowy Intendent ogłasza powszechnie o tém:

1) Ażeby osoby życzące uczęstniczyć w licytacji, przedstawiły do kijowskiéj izby skarbowéj, lub zarządu okręgowéj intendantury, w miarę tego, gdzie naznaczono licytacją, przy ustanowionych deklaracjach, ewikcje nieodzownie w przeddzień i w dni samych licytacji do godziny 11 z rana.

2) Aby opieczętowane deklaracje do licytacii podane były osobiście, albo nadsyłane były do tych urzędów, gdzie ma się odbywać licytacja, z takiém wyrachowaniem, aby one mogły być otrzymane niepóźniéj jak o godzinie 11 z rana w dniach naznaczonych dla licytacji i przetargu; pakiety zaś po 11 godzinie otrzymane uważają się za niebyłe i pozostają bez skutku, jak wyrażono w art. 701 i 705 cz. IV ks. I zb. pr. woj.

3) Ażeby w deklaracjach takowych było wyrażono, ile w liczbie mającéj się dostarczyć proporcji będzie zboża osietnego, a ile syromłotnego.

Za prowjant dostarczany do magazynów i punktów, na mocy Najwyżéj zatwierdzonéj ustawy, przy wypłacie podług magazynowych kwietacij pieniędzy, będzie odtrącano z ceny kontraktowéj po pięć kopiejek od czetwerti osietnego i po dziesięć od czetwerti syromłotnego zboża, na rzecz dozórców magazynów, dla uzupełnienia strat i rozchodów nieodzownych przy utrzymywaniu prowjantu.

4) Aby deklaracje takowe były ubezpieczone tak prawnemi ewikcjami, ustanowionemi świadectwami, jako też dokumentami o pochodzistości deklaranta i podług brzmienia art. 1909, cz. I, t. X zb. pr. cyw. zawierały w sobie:

a) Zgodzenie się na przyjęcie antrepryzy w zupełności do wszystkich magazynów w gubernji, lub do jakiego jednego magazynu, na zasadzie zatwierdzonych kondycij bez żadnéj zmiany, b) ceny wypisane słowami c) miejsce zamieszkania, stan, imię i nazwisko deklaranta; tudzież miesiąc i datę, kiedy pisana deklaracja. Nadpis na pakiecie, w którym zapieczętowano deklarację powinien być następujący:

Deklaracja do kijowskiéj izby skarbowéj, lub do zarządu okręgowéj intendantury Królestwa Polskiego, na licytację przeznaczoną takiego a takiego dnia, miesiąca, dla dostawki prowjantu do magazynów takiéj a takiéj gubernji, lub do takiego magazynu.

5) Że życzący mogą wziąść na się dostawę w ogóle dla gubernji lub cząstkowie do każdego magazynu, a w Królewstwie Polskim, nawet w całém Królewstwie, jeśli to będzie korzystném dla skarbu; lecz dla dostawki do jednego magazynu, zgodnie z 912 art. cz. IV ks. I, zbioru postanowień wojennych nie może być więcéj jak jeden liwerant.

i b) Że podług brzmienia 1780 art. cz. I t. X zb. pr. cyw. życzący mają pełne prawo przed licytacją formować towarzystwa i stawać przeciwko ogólnemu liwerantowi.

Przy czém okręgowy intendent uprzedza:

a) iż kondycje, na mocy których mają się odbyć dostawy, tudzież wiadomości wykazujące potrzebę prowjantu do każdego magazynu i punktu, życzący mogą przejrzeć w kijowskiéj izbie skarbowéj i intendanturze okręgowéj.

b) że liweranci niemogą być dopuszczani do licytacji na mocy tych ewikcij, jakowe obecnie ubezpieczają przyjęte przez nich i niedokończone antrepryzy i nie są wyswobodzone.

i c) że uczęstniczący osobiście na licytacji i za pomocą opieczętowanych deklaracij, nie powinni stawić ze swéj strony warunków niezgodnych z kondycjami zatwierdzonemi; lecz skoro osoby życzące utrzymać przy sobie antrepryzę, znajdą w czémkolwiek dla się kondycje niedogodnemi, to uwagi na onych, z mocy 623 i 624 art. cz. IV ks. I zb. post. woj. powinni przedstawić zawczasu przed licytacją do tych urzędów, gdzie naznaczono licytację. Z tych uwag, na te które uznają się godnemi uwzględnienia, a czynione zmiany jako nie sprzeciwiające się istniejącym przepisom; i korzyściom rządu, będzie wyjednano od główno dowodzącego wojskami rozwiązanie, o czém w swoim czasie ogłoszono będzie licytantom.

Warszawa 7-go sierpnia 1863 roku.

Okręgowy Intendant, Jenerał-major
Chomętowski.
Sekretarz Kondyrew. 2—461

Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія его, 23 іюля сего года состоявшагося, на удовлетвореніе долговъ дворянки Кліотыльды Деревинской, о старшинствѣ и достоинствѣ коихъ, послѣдовало рѣшеніе Виленскаго уѣзднаго суда 29 марта 1859 года, подверженъ въ публичную продажу фольварокъ Ройстели наслѣдниковъ ея, Деревинской, Виленскаго уѣзда въ 6 станѣ состоящій, заключающій земли 42 десятины и временно-обязанныхъ дворовыхъ крестьянъ мужескаго 7 и женскаго пола 6 душъ, оцѣненный по девятилѣтней сложности чистаго годоваго дохода въ 880 руб., и для произведенія таковой рподажи назначенъ въ присутствіи Виленскаго уѣзднаго суда срокъ торгамъ 2 числа октября мѣсяца сего года, съ 11 часовъ утра, съ узаконенною послѣ онаго чрезъ три дня переторжкою. Желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ этой публикаціи и продажѣ, могутъ найти оныя въ упомянутомъ уѣздномъ судѣ. Августа 2 дня 1863 года.

И. д. совѣтника *Назаренко.*
Секретарь *Комаръ.*
Столоначальникъ *Кодзь.* 3—444

Wileński rząd gubernjalny ogłasza, iż skutkiem postanowienia onego 23 lipca b. r. nastałego dla opłacenia długów dworzanki Klotyldy Derewińskiéj o pierwszeństwie i należności jakowych, zapadła decyzja wileńskiego powiatowego sądu 29 marca 1859 roku oddaje się na licytację folwark Rojsteli, sukcessorów Derewińskiéj wileńskiego pttu w 6 cyrkule położony, zawierający 42 dzies. gruntu i czasowo-obowiązkowych dwornych włościan męskich 7 i żeńskich 6 dusz, oszacowany podług 10 letniéj czystéj intraty 880 rub.; termin licytacji naznaczony został na 2 października b. r. o godzinie 11 z rana z prawnym we 3 dni przetargiem. Interesowani mogą przejrzeć dokumenta w rzeczonym sądzie powiatowym 2 sierpnia 1863 roku.

P. ob. radzcy Nazarenko.
Sekretarz Komar. 444—3

ОБЪЯВЛЕНІЕ.

Честь имѣю извѣстить почтеннѣйшую публику, что я усовершенствовалъ одинъ изъ новоизобрѣтенныхъ способовъ сохраненія кофе со сливками и сахаромъ, такъ что въ дорогѣ, его можно сейчасъ употреблять, посредствомъ раствореиія соотвѣтствующаго количества приготовленнаго мною кофе въ горячей водѣ. Продаю это кофе, по 1 руб. за фунтъ, въ модномъ магазинѣ на второмъ этажѣ на улицѣ Имбары, въ домѣ принадлежащемъ св. Духову монастырю, Н. 43.

Прусскій подданный *Горшалько.*
Вильно. 3—453

OGŁOSZENIE.

Mam zaszczyt uwiadomić szanowną publiczność, że wydoskonaliwszy jeden z najnowszych wynalazków, konserwowania kawy ze śmietanką i cukrem, tak,że w podróży w każdym razie natychmiast użytą być może, przez rozprowadzenie przyrządzonéj przezemnie kawy, w stosownéj ilości wrzącéj wody,— funt téj kawy przedaję po 1 rsr., w magazynie mód na drugim piętrze na Imbarach w domu św. Ducha pod N. 43.

Pruski poddany Gorszalko.
Wilno. 3—453

Дозволено Цензурою. 4 Сентября 1863 г. Вильно.

W Drukarni A. H. Kirkora.